

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883.   Andra Kammaren.   N:o 6.

Fredagen den 2 Februari.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollsutdrag rörande Kammarens i § 6 af protokollet för den 31 nästlidne Januari omförmälda beslut om tillsättande af ett Särskildt Utskott, äfvensom de uti Kammarens sammanträden den 25 och 26 i samma månad förda protokoll.

§ 2.

Upplästes och lades till handlingarne ett så lydande protokoll:

Protokoll, vid sammanträde med de ledamöter af Andra Kammaren, hvilka blifvit utsedde att jemte Herr Talmannen tillsätta Kammarens kanslipersonal och vaktbetjening, hållet den 31 Januari 1883.

S. D. Ut i gifven skrift, som nu upplästes, hade vice häradshöfdingen Carl Edman, jemte anmälan, att han den 26 i denna månad blifvit utnämnd till ordinarie notarie i Kongl. Svea Hofrätt och i följd af den honom i sådan egenskap åliggande tjenstgöringsskyldighet vore förhindrad att vidare utöfva sin innehafvande anställning såsom notarie inom Kammarens kansli, anhållit att med innevarande månads utgång varda från denna anställning entledigad. Denna anhållan bifölls; och funno Herr Talmannen och Herrar Deputerade, efter pröfning af inkomna ansökningar, skäligt att till notarie i Edmans ställe förordna kanslisten hos Kammaren Alb. Herlitz med enahanda tjenstgöringsskyldighet som Edman ålegat.

Genom Herlitz' sålunda skedda uppflyttning till notarie hade en kanslistbefattning hos Kammaren lemnats ledig; och beslöto Herrar Deputerade att, i Herlitz' ställe, såsom kanslist nu anställa e. o. hofrättsnotarien Gustaf Roos, med skyldighet för honom att från och med den 1 instundande Februari i tjenstgöring inträda.

Som ofvan

H. A. Kolmodin.

§ 3.

Upplästes ett från Första Kammaren ankommet protokollsutdrag, N:o 38, lydande sålunda:

Utdrag af protokollet, hållet hos Riksdagens Första Kammare den 1 Februari 1883.

S. D. Beslöt Kammaren för sin del, att ett Särskildt Utskott skulle tillsättas, bestående af tjugufyra ledamöter, tolf från hvardera Kam- maren, för behandling af

följande Kongl. propositioner:

1:o med förslag till lagar om härordningen, om upprätthållande af härens stamtrupp, om allmänna värnpligten samt om öfvergång från nuvarande till den nya härordningen;

2:o angående de grunder, som under ny härordning böra tilläm- pas i afseende å härens aflöning, underhåll och beklädnad;

3:o med förslag till lag om sjöförsvaret;

4:o angående afskrifning af grundskatter samt af rustnings- och roteringsbesvärerna m. m.;

samt ej mindre de delar af Kongl. Maj:ts proposition N:o 1, angående statsverkets tillstånd och behof, som innefattas un- der fjerde och femte hufvudtitlarna, än äfven 22:dra punkten af nionde hufvudtiteln, angående ett extra ordinarie förslagsanslag till ersättning åt rust- och rotehållare, som tills vidare effektivt ut- göra rustning eller rotering;

skolande, jemlikt stadgandet i 37 § 1 mom. Riksdagsordningen, Andra Kammaren inbjudas att i detta beslut med Första Kammaren sig förena.

Som ofvan

Ur protokollet

A. von Krusenstjerna.

Detta protokollsutdrag blef på begäran bordlagdt; och beslöts, på fränställning af Herr Talmaunen, att detsamma skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.

Lördagen den 3 Februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 27 nästlidne Januari förda protokoll.

§ 2.

Föredrogs Första Kammarens i protokollet för gårdagens sammanträde intagna och då bordlagda protokollsutdrag, N:o 38, med inbjudning i fråga om tillsättande af ett Särskildt Utskott.

*Angående
tillsättande
af ett
Särskildt
Utskott.*

Ordet lemnades derefter på begäran till Herr vice Talmannen Ifvarsson, som yttrade: Icke vid någon riksdag har jag hört meningarne vara så ense som vid början af denna riksdag om nödvändigheten af att tillsätta ett Särskildt Utskott för behandlingen af de vigtiga försvars- och skattefrågorna. Hvem helst man talade med, yttrade sig alla i detta syfte. Emellertid förutsätter grundlagen för möjligheten af ett Särskildt Utskott, att båda Kamrarne derom blifva eniga; stanna de i olika beslut, så förfaller frågan helt och hållet. Det var äfven på grund af detta förhållande, som några ledamöter från hvardera Kamraren på förhand kommo tillsammans för att rådgöra om framläggande af ett förslag, som kunde hafva utsigt att blifva antaget af begge Kamrarne. Ett sådant förslag, hvarigenom man äfven hoppades att påskynda ärendets afgörande, framställdes också så väl här som i Första Kamraren.

Denna Kammare beslöt enhälligt att godkänna förslaget, men, såsom vi nu erfarit, har Första Kamraren deri gjort en betydlig förändring, och det återstår således för oss att pröfva, huruvida det ligger mera vikt uppå att antaga Första Kammarens beslut eller att möjligen låta frågan om tillsättande af ett Särskildt Utskott förfalla. I det senare fallet skulle den omständighet komma att inträffa, att både härordningsfrågan och grundskattefrågan blefve behandlade af ständiga Utskott, företrädesvis af Stats-Utskottet, men äfven till en del af Lag-Utskottet samt af Sammansatta Stats- och Lag-Utskottet. Jag tror att redan den omständighet kommer att nog mycket inverka på frågornas lösning, att Första Kamraren genom sitt beslut från det Särskilda Utskottets behandling afsöndrat de frågor, som angå bevillningen och kommunallagarne.

Jag tror att de ständiga Utskotten hafva mer än tillräckligt af andra frågor att behandla, och dessa ständiga Utskott äro dessutom

Angående
tillsättande
af ett
Särskildt
Utskott.
(Forts.)

icke tillsätta för behandling af slika ärenden, som de, hvilka angå vårt försvar o. s. v. Jag anser sålunda att föreliggande frågor skulle komma att intrasslas och inkränglas allt för mycket, om de blefve till ständigt Utskott remitterade, och jag är öfvertygad att, i händelse det förslag, som här antagits, äfven blifvit godkänt af Första Kammararen, så hade detta ledt till lättnad i frågornas behandling och sannolikt äfven till deras snarare lösning, än som kommer att ske genom denna afsöndring af den ena frågan från den andra, såsom skett genom Första Kammararens beslut. Men om man måste välja mellan två onda ting, så är det bäst att välja det minst onda. Och i så fall blir det bäst att gå in på Första Kammararens beslut.

Jag vågar derföre hemställa att Kammararen ville, med frångående af sitt förut fattade beslut, i hvad det skiljer sig från Första Kammararens nu fattade beslut, antaga detta senare; ty om så sker, så får man åtminstone ett Utskott, som gemensamt behandlar frågorna om vårt landt- och sjöförsvar samt angående grundskatternas afskrifning, hvilka just utgöra hufvudfrågorna och för öfrigt mest hänga tillsammans med hvarandra.

Jag anhåller om proposition på mitt förslag, att Kammararen ville, med frångående af sitt förut fattade beslut i hvad detsamma skiljer sig från Första Kammararens beslut, antaga detta senare. Om detta mitt förslag antages, så ber jag att protokoll derom genast måtte uppsättas och justeras samt sändas till Första Kammararen.

Herr Gumælius: Jag kan förstå, att man från denna Kammararens sida vill söka visa sig ännu mera undfallande än man redan gjort. När förslaget om tillsättande af ett Särskildt Utskott framlades här i Kammararen af vår ärade vice Talman, som tillika är vice ordförande i Stats-Utskottet, omtalade han för Kammararen icke en gång utan, om jag minnes rätt, tre gånger under sitt korta anförande, att det var alldeles nödvändigt, att Kammararen antog förslaget *sådant* det då framlades, derföre att ett alldeles lika förslag samtidigt väcktes i Första Kammararen, och anledning vore att antaga, att det der skulle godkännas just i denna form. På grund af dels förslagsställarens auktoritet och dels det förhållande, han framhöll, beslöt denna Kammarare enhälligt att antaga förslaget sådant det förelåg. Vid ett icke synnerligen talrikt besökt sammanträde har emellertid Första Kammararen med en ringa majoritet beslutit att, såsom mig synes, rätt grundligt riva sönder förslaget.

Jag skulle vidare väl kunna förstå, att man kan vara hägad att tillsätta två Särskilda Utskott för att behandla, det ena försvarsfrågorna och det andra hela skattefrågan. Men att tillsätta *ett* Särskildt Utskott för att behandla försvarsfrågorna och *ett stycke* af skattefrågan och skicka andra bitar af den senare frågan till olika ständiga Utskott, det synes mig vara att riva sönder det system, som af regeringen och förslagsställaren utarbetats. Det kan ju hända att åtskilliga representanter just anse af nöden, att försvars- och afskrifningsfrågorna komma att behandlas af ett Särskildt Utskott, under det de deremot fästa mindre vigt vid andra delar af skatte-

frågan. För min del må jag säga, att jag känner mig ganska tilltalad af det framlagda förslaget angående skattefrågan, men endast i dess helhet, med vigter och motvigter. Men skall man nu sätta endast vigterna å ena sidan, under det att motvigterna spridas omkring till andra Utskott, då är, efter min uppfattning, ringa utsigt till ett lyckligt samarbete, och då kan det hända, att i en hastig vändning just hvad som skulle utgöra motvigterna kastas öfver bord.

En sådan utgång af saken skulle jag betrakta såsom särdeles olycklig; och vid detta förhållande kan jag icke, ehuru jag vet att min röst väger obetydligt, genom min tystnad medverka till ett sådant Kammarens beslut. Helst ville jag hemställa, att Kammaren vidhölle sitt förra beslut med tillägg till deri uppräknade frågor af 22:dra punkten af nionde hufvudtiteln, hvilken ej inkom i Kammarens beslut. Men då jag härutinnan torde hafva ringa utsigt till framgång, vill jag hos Herr Talmannen göra framställning om, att den inbjudning, som från Första Kammaren kommit oss till del, måtte för att kunna här antagas fullständigas med det Kongl. förslaget till ny bevillningsförordning, på det att äfven detta viktiga förslag måtte komma att behandlas af det Särskilda Utskottet. Jag beklagar visserligen, att delar af dessa skatteärenden, som ligga mig mycket om hjertat, äfven i detta fall komma att hänvisas till Utskott, der reformfrågor hafva bra ringa utsigt att vinna understöd; men med den af mig nu föreslagna ändringen torde dock Första Kammarens beslut kunna anses antagligt.

Friherre Leijonhufvud: Jag öfverlemnar åt Herr Talmannen att afgöra, huruvida det kan vara förmelt riktigt att, sedan en inbjudning, som blifvit gjord från ena Kammaren, af Medkammaren skickats tillbaka, sedermera på förnyade framställningar göra ändringar i Medkammarens i frågan fattade beslut. På det sättet skulle ändringsförslag kunna skickas mellan Kamrarne under halvva riksdagstiden. För min del tror jag härvidlag något annat icke vara att göra än att biträda Herr vice Talmannens förslag. Det är visserligen rätt ledsamt, att förmyndarne denna gång tagit miste, och att myndlingarne beslutat på egen hand. Nu återstår emellertid ingenting annat att göra än att antingen antaga Första Kammarens förslag eller också att remittera samtliga Kongl. propositionerna till Ständiga Utskott; men då detta förfaringssätt synes mig alldeles bakvänt, så instämmer jag i Herr vice Talmannens förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, och propositioner gifvits i enlighet med de meningar som derunder förekommit, biföll Kammaren det af Herr vice Talmannen gjorda yrkandet; i följd hvaraf Kammaren — med frånträdande af sitt i § 6 af protokollet för den 31 nästlidne Januari omförmälda beslut, i de delar detsamma skilde sig från hvad Första Kammaren i förevarande hänseende beslutit — antagit Första Kammarens ofvan nämnda inbjudning; hvarom protokollsutdrag genast uppsattes och justerades, för att ofördröjligen till Medkammaren expedieras.

Då nu sålunda genom Kamrarnes sammanstämmade beslut blifvit

*Angående
tillsättande
af ett
Särskildt
Utskott.*
(Forts.)

bestämmt, att ett Särskildt Utskott, bestående af tolf ledamöter från hvardera Kammaren, skulle tillsättas för behandling af

Angående
tillsättande
af ett
Särskildt
Utskott.
(Forts.)

Kongl. Maj:ts propositioner:

1:o) med förslag till lagar om härordningen, om upprätthållande af härens stamtrupp, om allmänna värnplikten samt om öfvergång från nuvarande till den nya härordningen;

2:o) angående de grunder, som under ny härordning böra tillämpas i afseende å härens aflöning, underhåll och beklädnad;

3:o) med förslag till lag om sjöförsvaret; och

4:o) angående afskrifning af grundskatter samt af rustnings- och roteringsbesvärerna m. m.;

samt ej mindre de delar af Kongl. Maj:ts proposition N:o 1, angående statsverkets tillstånd och behof, som innefattades under fjerde och femte hufvudtitlarne, än äfven 22:dra punkten af nionde hufvudtiteln, angående ett extraordinarie förslagsanslag till ersättning åt rust- och rotehållare, som tills vidare effektivt utgöra rustning eller rotering;

beslöt Kammaren, på derom af Herr Talmannen gjorda särskilda framställningar, dels att i enlighet med sitt i sammanträdet den 31 Januari fattade beslut utse lika många suppleanter i det Särskilda Utskottet, som antalet ledamöter, och dels att val af ledamöter och suppleanter i berörda Utskott skulle anställas nästa onsdag den 7 i denna månad.

Derpå begärde Herr Dickson ordet och anförde: Då nu Riksdagens båda Kamrar förenat sig om tillsättande af ett Särskildt Utskott för behandling af flera för hela landet högst vigtiga angelägenheter, så vågar jag vid detta tillfälle göra en vördsam hemställan till majoriteten inom denna Kammare, huruvida densamma icke skulle finna lämpligt och rätt att vid detta tillfälle välvilligt frångå sina vanligen följda åsigtter och i detta Utskott äfven lemna rum för åtminstone *några* representanter af denna Kammares minoritet. De föreliggande ärendena äro verkliga af en så stor vigt för hela landet, att äfven denna minoritet, enligt min åsigt, kan hafva grundad förhoppning, ja jag må säga nästan pretention, att der få vara representerad; och utan att vara förmäten kan man väl påstå, att inom denna Kammares minoritet äfven finnas förmågor, som skulle kunna verksamt bidra till underlättande af frågornas lösning. Det går, så vidt jag kan finna, genom denna Kammare en viss strömning att försöka komma till enighet i dessa så länge på dagordningen stående frågor, och därför vore det väl rätt, om den minoritet, som finnes inom Kammaren och hvilken ej är så alldeles obetydlig, äfven finge deltaga i utredningen deraf. Jag tager mig äfven friheten påpeka, att ett sådant åtgörande utan tvivel skulle bidra till påskyndande af ärendenas afgörande inom denna Kammare. Ty om minoriteten uteslutes från allt deltagande i förberedande arbetena, så

att den lemnas i fullkomlig okunnighet om hvad i Utskottet afhandlas och beslutas och således egentligen ingenting vet om frågornas behandling, förrän de framkommit till Kammararen i form af betänkande, hvarpå de i största hast måste öfvervägas och pröfvas, så blir följden den, att minoriteten, för att erhålla behöfliga upplysningar, verkligen måste förlänga diskussionen utöfver hvad eljest kunde vara behöfligt. Om deremot minoriteten hade ett par representanter inom Utskottet, skulle man dagligen kunna få veta hvad som der föreginge; man skulle kunna på förhand fatta sina beslut, och sannolikt är, att vida större enighet skulle kunna åstadkommas.

Det är blott denna vördsamma anhållan jag, innan utskottsvalet sker, velat tillkännagifva för Kammararens majoritet. Jag vill endast tillägga, att Utskottets betydelse för ärendenas afgörande ej är så synnerligen stor, ty om ett Utskott skulle komma med en tillstyrkan, som strede mot kammarmajoritetens åsigt och som vore åtföljd af reservation från denna majoritets utskottsmedlemmar, så skulle denna reservation ovillkorligen inom Kammararen vinna bifall. Jag tror således, att det blifvande Utskottets sammansättning icke kommer att hafva något inflytande på ärendenas afgörande, men att det deremot kan hafva ett viktigt inflytande på deras utredning.

Jag lemnar den af mig nu framställda vördsamma anhållan till förtroendemännens öfvervägande.

§ 3.

Skedde föredragning af Kongl. Maj:ts på Kammararens bord hvilande nådiga proposition, med förslag till lagar om härordningen, om upprätthållande af härens stamtrupp, om allmänna värnpligten samt om öfvergång från nuvarande till den nya härordningen.

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.*

Herr Abr. Rundbäck yttrade: Herr Talman! Då under den långa tid, försvarsfrågan senast varit föremål för behandling och bearbetning i de stora så kallade parlamentariska komitéerna, inga andra fått tillfälle att uttala sig deröfver eller göra sina åsigt gällande än sådana, som ställt sig på de bekanta grunderna till 1878 års förslag till försvarets ordnande, så ber jag, såsom en, den der aldrig stått på den sidan, nu få begagna detta tillfälle — det första som erbjudits — att uttala min uppfattning af den föreliggande frågan. Innan jag emellertid går in på hufvudsaken, ber jag att få göra några fristående anmärkningar.

Den första af dessa anmärkningar gäller en uppgift, lemnad af Hans Excellens Herr Statsministern till statsrådsprotokollet, när de stora parlamentariska komitéerna skulle tillsättas, och hvilken uppgift sedermera influtit i den promemoria, som blifvit lemnad samma komitéer såsom ledning för deras arbete. Den lyder ordagrant så: »Af alla förslag till försvarets ordnande, som hittills varit föremål för Riksdagens pröfning, har icke något lyckats tillvinna sig så många röster inom Riksdagens båda Kamrar, som det år 1878 af Riksdagens Särskilda Utskott afgifna.» Hans Excellens har således här sökt göra troligt, att detta förslag är det, som af alla förslag till försvarsväsen-

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.*
(Forts.)

dets ordnande haft de mesta sympatier att påräkna inom Riksdagens begge Kamrar. Men jag ber, med förlof, att få säga, att denna uppgift är alldeles oriktig och stridande mot verkliga förhållandet. Detta verkliga förhållande är tvärtom det, att det af 1877 års Särskilda Utskott framlagda förslag till härordning, bygd på indelningsverkets bibehållande med lindringar och 62 dagars vapenöfningar för beväringen, är det, som af alla förslag fått det ojemförligt största antalet röster i begge Kamrarna. Detta fick nemligen i Första Kammaren för sig 99 röster och i Andra Kammaren 86, summa 185, under det att motförslaget, som sedermera, närmare utarbetadt, kom fram 1878, år 1877 fick för sig i Första Kammaren blott 21 röster och i Andra Kammaren 104, summa 125 röster. Detta gör jemnt 60 procent af alla afgifna röster för 1877 års förslag, under det att motförslaget för sig icke fick mer än 40 procent. När sedermera motförslaget, närmare utarbetadt, framkom till 1878 års riksdag erhöll det för sig i Första Kammaren 56 och i Andra Kammaren åter 104 röster, summa 160, men afslogs i Första Kammaren med 64 och i Andra Kammaren med 82 röster eller med sammanlagdt 146 röster. 1878 års förslag hade således vid pass 52 procent af alla rösterna för sig, medan det samma afslogs med ungefär 48 procent. Så förhåller det sig *verkligt* med denna sak, och åberopar jag till bevis härför Riksdagens protokoll. Anmärkningen må vara obetydlig, men jag har ansett mig böra göra den i sanningens intresse.

Dernäst ber jag få göra en annan anmärkning, som står i nära sammanhang med den förra, men som är rigtad hufvudsakligen mot landtförsvarskomitén. Genast i början af sitt utlåtande förklarar denna komité, att den vid utarbetandet af sina förslag haft blicken stadigt fäst på den uppfattning om försvarsfrågans lösning, som inom landet gjort sig gällande. Likasom Hans Excellens Statsministern i sin förut anmärkta uppgift sökt göra troligt, att 1878 års förslag haft största sympatier inom Kamrarna, söker här landtförsvarskomitén göra troligt, att dess förslag eger landets sympatier och redan är på visst sätt sanktionerad af folkopinionen. Jag vågar dock äfven tillbakavisa denna uppgift såsom obehörig, och inlägger deremot en beständ gensaga. *Jag* har åtminstone icke kunnat förmärka ringaste tillstymmelse till några varmare sympatier för detta förslag inom landet. Pressen, med undantag endast af ett par eller tre tidningar, har intagit till detsamma i gynsamaste fall en likgiltig, men för det mesta en kallsinnig eller fiendtlig hållning. Inom de bildade klasserna och militära kretsarne i landsorten har jag heller icke funnit någon entusiasm för ifrågavarande förslag. För 7 å 8 år sedan minnas vi litet hvar, att inom dessa klasser fanns en verklig hänförelse hos åtskilliga för värnpligtssystemet, men icke har jag nu alls förnummit den minsta tillstymmelse till en dylik hänförelse för den värfvade stammen. Tvärtom finnes nu inom dessa klasser och kretsar en afgjord förkärlek för vårt bestående försvar, för den indelta armén och den grund, hvarpå den är byggd. Se vi vidare på den stora massan af folket, som med sitt lugna och klara praktiska förstånd bedömer saken i stort, så hafva herrarne sjelfva hört, huru det låtit de senare månaderna vid dessa många folkmöten. Det finnes

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.*
(Forts.)

icke ett enda af dessa folkmöten, *icke ett enda*, som uttalat sig för landtförsvarskomiténs förslag, med hvilket Kongl. Maj:ts förslag är fullkomligt öfverensstämmande, och, med undantag af ett par eller tre sådana möten, hafva alla de andra uttalat sig mot sjelfva grunden, hvarpå dessa nya förslag byggts. De hafva med en enhällighet, som är förvånande, uttalat sig *mot* värfvad stam och *för* bibehållande af den indelta. Så har det låtit, och när man fått höra den enhällighet, hvarmed dessa uttalanden skett, har man sannolikt funnit sig rätt generad af denna opinion, och i följd häraf hafva dessa möten blifvit inställda. Hade några flere kommit att hållas, är jag förvissad att samma opinion skulle uttalats öfver allt, åtminstone i mellersta och norra Sverige.

Men det finnes ännu något högst märkvärdigt i denna fråga, nemligen att 1878 års förslag hos sjelfva förslagsställarne icke har i landtförsvarskomitén vunnit vidare sympatier. Dessa förslagsställare hafva nemligen der varit med om att stryka bort först och främst 5,000 stamsoldater och vidare 1,800 till 1,900 befälsplatser. Men icke nöjda med detta stora manndröp, hafva de äfven sökt genomdrifva andra vidtgående förändringar och nedprutningar i systemet. Detta allt visar, att förslaget icke ens har opinionen hos sina närmaste för sig. Mån I således gerna rekommendera dessa förslag, huru I viljen och med hvilka skäl I kunnen, men kommen ej och sägen, att folkopinionen har uttalat sig för dem med någon värme.

Jag vill nu efter dessa anmärkningar öfvergå till sjelfva hufvudsaken, men dessförut måste jag dock beklaga, att de nu föreliggande frågorna alldeles icke fått den allsidiga belysning, som man med skäl kunnat vänta, när det gäller frågor af så omätlig vikt för landet. Tvärtom måste jag anmärka, att behandlingen af dessa frågor hittills utmärkt sig för en exempellös ensidighet. Man har i försvarskomitéerna endast insatt personer af den lilla clique, som tillhört anhängarne af 1878 års förslag. Icke en enda af de många millioner inom landet, som hafva andra åsikter, har i dessa komitéer fått yttra sig öfver försvarsfrågan; och männe hon kommit inför nya ögon, i nya händer, då hon sedermera öfverlemnats till regeringen? Nej, ty krigsministern har, såsom ledamot i landtförsvarskomitén, sjelf varit med om komiténs alla beslut. Visserligen har man varit tvungen att höra åtskilliga myndigheter och embetsverk. Men hur har detta skett? Jo, hvarje myndighet har blott och bart fått yttra sig öfver deltaljerna, den ena öfver ett, den andra öfver ett annat, men något utlåtande öfver systemet i sin helhet, öfver den grund, hvarpå förslaget är bygd, dess duglighet eller huruvida det är det billigaste och dugligaste förslag, som skulle kunna åstadkommas, har icke från något håll infordrats. Då vi hafva ett generalitet, hade det väl varit skäl att detta fått yttra sig just i detta afseende, så att vi andra, som icke äro fackmän, hade just i sjelfva hufvudsaken kunnat bilda oss ett säkrare omdöme än vi nu, i saknad af en sådan belysning, kunnat göra. Jag har af tidningarne sett, att generalerna varit samlade, men jag vet icke hvad de hafva sagt eller hvaröfver de hafva fått yttra sig. Det har berättats, att icke heller de fått yttra sig öfver annat än detaljfrågor: öfver vissa i kateketisk

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.*
(Forts.)

form uppställda frågor, men icke öfver systemet i sin helhet. Detta är blott ett rykte, som jag hört återgifvas. Oaktadt frågan i detta skiek inkommit till Riksdagen, synes det likväl nu vara meningen att åter förvisa den till samma militärkomité, som vi haft förut, ty otvifvelaktigt komma så många element, man kan plocka i hop ur landtförsvarskomitén, att sättas in i det Särskilta Utskottet. På det sättet går man i cirkel tillbaka till komitén; och det blir således en 24 å 25 personer i landet, som från början till slut ensamma få behandla denna ödesdigra fråga, hvilken dock såväl för den ringaste som den högste kan vara af en så omätlig vigt.

När jag nu går att yttra mig öfver sjelfva hufvudsaken, så ber jag att få hänvisa till hvad jag nyss yttrat, i fall det skulle visa sig, att jag i någon mån skulle misstagit mig. Jag vill nu först och hufvudsakligast fästa mig vid hvad som utgör sjelfva kärnpunkten i det nya förslaget eller stammen, den hemlösa, värfvade stammen. Enligt min uppfattning finnes ingen institution i vårt land af en så omätligt stor vigt i ekonomiskt, politiskt, socialt och moraliskt hänseende, som den krigarstam vi skaffa oss, därför att den är så stor till numerären och derföre kan, om den icke blir god, blifva en ohyra för landet, ja en verklig landsplåga. Det synes mig derföre ligga den allra största vigt uppå, att, om man vill bygga försvaret på stamsystemet, man framför allt ser noga till, att stammen blir så god som möjligt och lemna alla de garantier, som äro möjliga, för att stamsoldaten både såsom krigare och medborgare må uppfylla de fordringar, man af honom begär. Jag anser emellertid, att detta förslag gått en motsatt väg; att man kastat bort ett godt, som man lärt sig att värdera, för ett opröfvadt nytt, som man fruktar såsom en olycka, att man kastat bort en institution, som bestått sitt prof i sekler, för något, som redan på förhand mötes med bekymmer, ovilja och farhågor. Ty ett sådant godt, som vi lärt oss att värdera, en sådan institution, som under sekler bestått profvet, är just den stam, vi nu ega. Och skola vi hafva en stam, så tviflar jag på, att vi kunna finna någon lämpligare än denna just derför, att den är inrättad lika mycket för fredens som för krigets ändamål.

Att våra bofasta soldater äro goda *krigare* och i detta hänseende lemna goda garantier samt förtjena landets förtroende, det har ingen kunnat bestrida. I lydriad för och godt förhållande till befälet, i pligtrohet, disciplin och manstukt, i moralisk stadga och fysisk uthållighet och i allmänhet i god militärisch anda kan denna stam sväriligen öfverträffas. Och den har i hundratals år och hundratals strider vetat att häfda sitt goda krigarykte och derigenom gjort sig väl förtjent af det förtroende, hvarmed den af folket och af våra framfarna konungar omfattats.

Men jag sade, att han har äfven en annan ovärderlig förtjenst, som icke kan nog framhållas, nemligen att han tjenar de *fredliga* intressena på ett utmärkt sätt. Den bofaste och indelte soldaten väljes af jordbrukaren sjelf, som är intresserad af att få duktigt folk, och han väljes vanligen bland arbetsklassens bästa element samt träder således till tjänsten med vana och böjelse för fredliga sysselsättningar. När han sedermera får en torfva att bruka, ett hem och

en familj att hålla sig till och sörja för, blifver han, såsom alla små jordbrukare i hans ställning, hänvisad till att genom träget arbete sträfva för sin och sin familjs bergning. Jag är viss på, att om vi kunde i penningar uppskatta de tjänster, den indelta soldaten gjort vårt land under blott de senaste sjuttio fredsåren genom att bryta sten och mark och odla jorden, skulle det blifva otroliga summor, och dessa skulle vi säkert icke kunnat nu inräkna i vår nationalförmögenhet, om vi under dessa sjuttio åren haft en värfvad, garnisonerad stam.

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts.)*

Dessutom utmärker sig den indelta soldaten för ett äkta *medborgerligt* sinnelag samt därför att han är en god och aktningvärd samhällsmedlem. Denna stam utgör icke en lös soldatesk utanför eller gent emot sjelfva folket, utan en samling af aktningvärda och välsinnade medlemmar midt ibland folket, och denna stora förtjenst har han, därför att han i regeln har en torfva att bruka, hem och härd att trygga sig till samt en familj att sörja för. Derigenom lever den nuvarande stamsoldaten under folkets vanliga vilkor, han har folkets behof, lefnadssätt och sysselsättningar, samt känner därför äfven folkets känslor, delar dess tänkesätt och finner sig fullt solidarisk med dess intressen.

I sådant ljus ser jag den stam, som vi nu skulle kasta bort.

Jag vill nu yttra några ord om den nya stam, vi vilja sätta i stället. Denna stam skall bestå af ynglingar mellan 18 och 26 år samt helst af sådana, som äro mellan 18 och 21 år, hvilka skola värflas på minst två, högst sex år; och, om de värflas på endast två år, skall man söka fylla resten med rekapitulanter, så långt sådant kan ske. Vi få således nu en stam af till största delen unga, omyndiga ynglingar, som knappt lemnat gossåldern bakom sig, en stam, som till största delen icke är myndig och således icke får råda öfver sig sjelf och sitt gods. Att en sådan stam skall i krig kunna hafva samma duglighet som en, bestående af äldre medlemmar, betviflar jag högligen. Dessa ynglingar hafva nemligen först och främst icke den fysiska utveckling, den kroppsliga styrka, som förvärfvas först vid äldre år; deras muskler, senor och nerver hafva icke vunnit den härdning, som i allmänhet endast kan vinnas i arbetets stränga skola. Visserligen ser jag af betänkandet, att de skola vara apporberade af läkare för att kunna antagas såsom rekryter, men ändå påstår jag, att det icke vid denna späda ålder finnes samma fysiska styrka eller samma förmåga af uthållighet som vid äldre år. Det är således fara värdt, att de icke lika lätt skola kunna utstå krigets vedermödor, försakelser och ansträngningar som äldre soldater; ty kriget är icke en barnlek, utan det skarpaste allvar, som tager äfven de starkaste kropps- och själskrafter i fullt anspråk. Det kan därför lätt hända, att denna unga stam uppgifves af trötthet och kommer att fylla fältlasaretten lika mycket som arméns led.

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten på, att denna stam har till uppgift att vara en ledare samt ett stöd och en föresyn för beväringen. Men jag hemställer till herrarne, huruvida det är antagligt, att de äldre åldersklasserna af beväringen skola kunna med tillförsigt och förtröstan se upp till dessa unga spolingar, och om de

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.*
(Forts.)

återigen skola kunna ingjuta hos de förre detta orubbliga lugn i faran, denna disciplin, och denna fasthet, som striden kräfver. Jag tviflar derpå. Ty 18, 19, 20 och 21 års ynglingar hafva ännu icke hunnit att sjelfva få detta orubbliga lugn samt denna fasthet i karakter, sinne och uppförande, som man först längre fram förvärfvar, när man hunnit växa mera in i lifvets allvar och pligter.

Hvad den nya stamsoldaten sedermera kan blifva för det fredliga arbetet är svårt att säga. Men när man skall taga den, såsom landtförsvarskomitéu gång på gång säger, just vid den åldern, då han ännu icke hunnit fastna vid fredliga sysselsättningar, och han sedan skall hållas ett par år i militärskola, är det min öfvertygelse, att hans lust och intresse skola dragas från det fredliga arbetet och att, när han utkommer från skolan och har endast sig sjelf att tänka på, han icke skall vilja blifva fast arbetare, utan slå sig på tillfällig arbetsförtjenst och dermed följande lösaktigt lefnadssätt, ja kanske till och med sämre än så. Och hvad hans medborgerliga karakter kommer att angå, så tror jag icke heller den blir lika så god som deras, hvilka vi nu hafva.

Men vid sidan af dessa allmänna erinringar, beträffande den gamla och den nya stammen, har jag ett par speciella anmärkningar att framställa rörande den senare. Jag tviflar nemligen högeligen på, att det blir möjligt att erhålla denna stam, och vidare tviflar jag också på, att man kan få denna nya stam fullt krigsduglig, såsom man nu vill ställa det. Hvad rekryteringen angår, vill jag erinra, att man först skall söka att under hvarje år anskaffa 5,500 man till rekrytsskolorna, och sedermera är meningen, att man skall söka få rekapitulanter till så stort antal, att stammens styrka uppgår till 25,000 man. Jag anser för min del det vara alldeles omöjligt för staten att ens på långt när anskaffa denna styrka. Erfarenheten från vart eget land och från Holland, der man byggt försvaret på stamsystemet, vittnar åtminstone tydligen om riktigheten af denna min åsigt. I vårt land har man aldrig kunnat uppbringa den årliga kontingenten för rekryteringen till mer än mellan 3 och 4,000 man och ändå har man vid den indelta stammen haft att bjuda på torp. Detta har också gjort, att den egentliga värfvade stammen alltid haft många vakanta nummer. I Holland har man ett stamsystem med stam på 22,000 man, ehuru man aldrig lyckats uppbringa numerären till stort mer än hälften. År 1879 felades ungefär 10,000 nummer af manskapets styrka, som skulle utgöra 14,000 man, och i korporals- och underbefälsgraderna saknades tusentals nummer. Detta har också gjort, att man i Holland sökt komplettera den värfvade stammen med en sorts milisarmé, som landet måste uppsätta till ett antal hvarje år af 11,000 man, hvilka inkallas till 9 å 12 månaders öfning. Denna milisarmé skulle egentligen anskaffas genom frivilligt åtagande, men då detta icke räcker, skall den uttagas genom lottning. Huru tro herrarne det utfallit med denna frivilliga anskaffning? Jo, till en armé, som årligen skulle uppsättas med 11,000 man, hade från år 1870 t. o. m. 1879, således på tio år, anmält sig summa 3 frivilliga. Detta, mine Herrar, utvisar, att man går stora äfventyrligheter till mötes, om man endast på frivillighetens väg vill söka an-

skaffa en stam. Nu hafva vi visserligen ett förslag till en garantilag, och jag erkänner, att denna lag är absolut nödvändig, i fall icke det nya systemet genast skall lemna noll till resultat, men denna lag utgör på samma gång ett det bedröfligaste bevis på den stora förlägenhet, hvori man råkar, då man kastar bort indelningsverkets säkra garantier för manskapets anskaffande. Jag hemställer ock derföre, huruvida vi, om vi nu också få denna garantilag, derigenom hafva en fullkomligt betryggande garanti för manskapets anskaffande, då ju hvarken staten eller kommunen kan tvinga någon att taga värfning. Väl vet jag, att herrar regementschefer i sista hand kunna få anskaffa folk till hvilken lega som helst, men sedan man på detta sätt anskaffat karlar ett par år, så går det icke längre, ty förr eller senare alstrar detta ett oemotståndligt missnöje; och då är också en pelare nedbruten, som gör nästan hela systemet obrukbart och odugligt. Men jag vill i alla fall antaga, att vi verkligen få dessa 5,500 man — jag tror det visserligen icke, men jag kan ju antaga det — så behöfva de endast taga värfning på två år, efter hvilken tid de kunna rekapitulera, och vi få då en stam, som med beräkning af den vanliga afgången uppgår till ungefär 10,600 man. Huruvida vi sedan få tillräckligt antal rekapitulanter, det vet jag icke. Väl bjudes på temligen goda löner, men huruvida staten ändå under någorlunda goda konjunkturer skall kunna täfla med enskilde arbetsgifvare på de fredliga områdena, det torde dock vara tvifvel underkastadt. Således torde det kunna hända, att stammen hos oss kommer att inskränka sig till 10 å 11,000 man. Då nu den första klassen af rekryterna nyss inkommit i rekrytskolan, kan den väl icke vara användbar för krigiska ändamål. Den andra klassen är väl bättre öfvad, men ännu ganska spä. Men huru har man måne sört för dessa rekryters fortsatta krigsduglighet, om de icke rekapitulera? Naturligtvis bör man söka bereda dem repetitionsöfningar allt emellanåt, för så vidt icke frukterna af deras arbete i militärskolorna skola vara bortkastade; men man har i förslaget icke tillräckligt sört för dessa repetitionsöfningar. Väl heter det, att, om stamsoldat, som tagit värfning före värnpligtsåldern, icke fullgjort sin värnpligtsöfning på 90 dagar, han efter avslutad utbildningskurs i stammen skall fullgöra värnpligten med 30 dagars tjenstgöring under de tre derpå följande åren, d. v. s. vara skyldig att med beväringen genomgå tre repetitionskurser på 30 dagar hvarje år. Men jag hemställer, om det kan kallas för en ändamålsenlig repetitionsöfning, att de, som under 20 å 24 månader gått i militärskolorna, derefter ställas in bland beväringens led, som ju har att inhemta blott elementen; och för öfrigt, om stamsoldaterna icke hafva kvar dessa värnpligtsöfningar, utan hafva genomgått dem eller, då de sluta militärskolorna, tiden för dessa repetitionsöfningars fullgörande för dem förflutit, så släppas de alldeles lösa ut i landet och äro visserligen disponibla såsom stamsoldater, vid en mobilisering, men få icke alls några repetitionsöfningar. Deras krigsbildning dunstar sålunda bort och, hvad som värre är, de hafva icke, under det de sålunda finnas spridda på många håll i landet, tillfälle att bibehålla den corpsanda, som för kri-

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.*

(Forts.)

Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts.)

garen är af så stor vigt. De skola sakna den anda af solidaritet emellan befäl och trupp och emellan kamrater inbördes, samt den kärlek till fanan, som de endast kunna insupa genom att allt emellanåt komma i beröring med befäl och fana. Men i en sådan beröring komma de icke, och därför skola icke heller dessa stamsoldater blifva så dugliga som de, vi nu hafva. Jag vågar påstå, att våra nuvarande regementen skola kämpa till det yttersta i farans stund för att försvara sin fanas heder. Men huru skola väl dessa stamsoldater få denna krigiska anda. Af dem är den ena i Haparanda och den andra i Ystad, eller ligga de spridda här och der vid jernvägsbyggnader och så vidare. De komma icke tillsammans förr än vid mobilisering; de hafva ingen kärlek till fanan eller fast tillit till hvarannan eller till befälet. Sådan, mine Herrar, synes den nya stammen blifva, och därför hyser jag icke den tillit till denna stam som till den, vi redan hafva. Jag kan därför icke heller förstå, hvarföre vi lätt sinnigt skulle byta bort denna gamla stam, och det emot sådana oerhörda uppoffringar och obehag, som skulle följa med den nya.

I afseende å *kostnaderna* för denna nya stam ber jag att nu äfven få tillägga några ord. Dessa kostnader äro naturligtvis i främsta rummet beroende på den omfattning, man vill gifva det nya försvaret. Beträffande denna omfattning har det i någon mån öfverraskat mig, att vår landtförsvarskomitê föreslagit uppsättande af en armé, som i farans stund skulle gifva oss en effektiv styrka af 103,000 stridande, 33,000 icke stridande samt 40,000 man depôttrupper; summa 176,000 man landttrupper, hvartill komme det andra uppådet såsom en ytterligare reserv. Till detta vidlyftiga försvar skall nu anskaffas befäl och materiel och så vidare. Jag vill då erinra derom, att ännu för tolf år sedan, då intrycket af det tysk-franska kriget var som lifligast, framställdes ett förslag till ny härordning, som nöjde sig med omkring 100,000 krigsfolk, och nu har antalet svält ut till icke långt ifrån dubbelt. Om sådant skett därför, att vi nu blifvit så mycket rikare eller visare eller kommit i så mycket farligare läge, det vet jag icke. Men det säkra är, att, med detta förslag, kostnaderna skola svälla ut alldeles oerhördt. Landtförsvarskomitén och Herr Finansministern beräkna visserligen landets blifvande kostnad för landtförsvaret till blott 27,400,000 kronor, men med tillhjälp så väl af eget omdöme som andras uppgifter samt den utredning, reservanterna i komitén hafva lemnat, anser jag det vara alldeles gifvet, att man räknat för lågt, och att man nödgas tillägga omkring 2 $\frac{1}{2}$ millioner kronor, för att beräkningen icke skulle blifva allt för mycket på tok. Derigenom uppgår kostnaden redan till omkring 30,000,000. Men derjenite skola vi komma i låg, att under de femton år, under hvilka förslaget skall genomföras, varupris och afföningar med penningvärdets fall skola komma att stiga, och det är alltid en gifven sak, att den verkliga kostnaden blir större än den, som beräknas på papperet femton år i förväg. Jag tror därför, att försigtigheten bjuder att ytterligare öka den beräknade kostnaden med omkring 10 procent, och då få vi en kostnad endast för landtförsvaret af 33,000,000 kronor. Dertill kommer kostnaden för sjöförsvaret, 7,000,000 kronor. Jag får säga till sjöförsvarskomiténs berömmelse — och det är icke

endast jag, som gjort den iakttagelsen — att dess förslag både med afseende å kostnadsberäkningen och i andra hänseenden tilltalar vida mera än landförsvarskomitén. Emellertid uppgår den beräknade kostnaden för sjöförsvaret till 7,000,000 kronor. Men af skäl, jag nyss antyde, bör äfven här tilläggas en eller annan million. Om femton år komma sålunda kostnaderna för försvaret i sin helhet sannolikt att uppgå till öfver 40,000,000 kronor. Härtill kommer vidare värdet af de dagsverken, som för krigiska ändamål skola dragas från det fredliga arbetet. Jag kan icke så noga uppgifva deras värde — jag har icke sett någon bestämd beräkning i detta afseende — men det torde uppgå till omkring 6 eller 8 millioner kronor. Vidare tillkomma de utgifter, som kommuner och landsting komma att få vidkännas för manskaps anskaffning, och hvilka vissa år kunna uppgå till rätt betydliga belopp; och än ytterligare veta vi, att i följd af nya uppfinningar på krigsvetenskapens område eller af andra anledningar anspråk på extra ordinarie utgifter för försvarsändamål allt emellanåt komma att framställas.

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.*
(Forts.)

På detta sätt få vi en årlig kostnad för försvaret, uppgående till närmare 50,000,000 kronor. Jag frågar, mine Herrar, om detta icke är väl mycket för ett så litet och jembörelsevis fattigt land som vårt. Jag frågar om denna kostnad skall kunna utgöras utan skada och fara för vår fredliga utveckling.

Skattekomitén har i sitt betänkande uppletat alla både rimliga och orimliga nya skatter och tagit i beräkning de växande inkomsterna från flera andra håll, men har dock icke kunnat komma upp till större summa än som åtgår jemt och nått för den ökade kostnad, försvaret skulle kräfva, och för afskrifningen. Det ser sålunda ut, som om meningen endast är, att fjerde och femte hufvudtitlarne hädanefter ega rätt att lefva och tillväxa, men att på öfriga områden vi skola stå alldeles stilla, och endast gå framåt i ett enda hänseende, nemligen i utgörandet af nya skatter. Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet har tagit saken mycket lätt; och jag skulle vara lycklig, om jag kunde dela hans lätta uppfattning. Först och främst säger han med rätta, att vi böra komma i håg, att ett ökad försvar kräfver ökade kostnader. Ja, det är sant, men en annan sak är, om man bör offra så mycket för militära intressen, att man äfventyrar de fredliga eller skjuter dessa så åt sidan, att vi på de fredliga arbetenas område icke kunna andas och lefva med riktig trefnad.

Vidare påpekar Herr Finansministern folkmängdens tillväxt och säger, att denna tillväxt skall komma att hålla jemna steg med ökandet af försvarskostnaderna. Det är nog i viss mån riktigt, men dervid ber jag att få göra den icke oväsentliga erinran, att folkmängdens tillväxt beror icke blott på det överskott, som nativiteten lemnar utöfver mortaliteten, utan äfven på utflyttningen; och då vi på sista året, det gynsammaste Sverige egt i mannaminne, sågo, jag tror, en 40 å 50,000 personer vandra öfver till Amerika, så tror jag icke det kan vara skäl att räkna alldeles så mycket på folkmängdens tillväxt, helst det icke är troligt, i fall detta förslag antages, att utvandringen skall komma att minskas.

Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts.)

Vidare hänvisar Herr Finansministern på den stora tillväxten i tullinkomsterna och påpekar, att dessa från 1870 till 1882 fördubblats. Detta visar blott, hvilken oerhörd tillväxt vi fått i indirekta skatter, men alldeles icke, att nationalförmögenheten tillväxt. För att riktigt undersöka detta hade han bort äfven se till, huru mycket kapital i form af lån under tiden dragits in i landet för statens och hypoteksföreningarnes räkning m. m. Dessutom tror jag, att tillväxten i tullinkomsterna hänvisar på ett öfverflödigt och öfverådigt lefnadssätt, hvilket icke lär vara egnadt att höja nationalförmögenheten. Dessa tullinkomster vexla för öfrigt, och om vi få dåliga år, sådana som 1878 och 1879, då produktionen och konsumtionen och således äfven skatteförmågan minskas, huru skall det då gå? Vi få då, när landet har som svårast att bära skatter, pålägga ökade skatter eller också taga lån för militärväsendets underhåll.

Jag skall nu blott till hvad jag förut yttrat tillägga ett par ord. Jag ber eder, mine Herrar, behjerta denna stora frågas omätliga vikt. Vårt land är nu lugnt och lyckligt. Låtom oss icke allt för lättvindigt utsätta denna lycka och detta lugn för oberäknliga äfventyr. Hvad lättsinnet sår, det får ångern vanligen uppskåra. Det pågår nu i vår verldsdel en täflingsstrid mellan åtskilliga fastlandsmakter om hvem af dem, som skall i förhållande till folkmängden kunna uppställa de största härarne och hopsamla den största mängd af krigsmateriel. Denna täflingsstrid, som genom allt vildare krigsrustningar sträfvar att uttömma folkens tillgångar, kommer förr eller senare att blifva förderbringande både för folken och regeringarne. Folkens bärkraft kommer att brista, och kanske dessförinnan deras tålmod. Vi se redan hotande katastrofer här och der i utlandet. Vi se, huru ofödda olyckor kasta sina mörka skuggor framför sig, och huru hatet mot det bestående angriper de gamla institutionerna med en ursinnighet, som visar, att det endast i den fullkomliga ödeläggelsen af den bestående samhällsordningen söker folkens frälsning. Hittills hafva vi varit förskonade från dessa faror och fiender, som inifrån hota folkens lycka och frid, och må Gud bevara oss från att med dem få göra bekantskap. Men det kan vara möjligt, att äfven vi kunna framkalla sådana faror och sätta vapen i händerna på sådana fiender, om vi allt för mycket låta det militära trycket nedtynga vårt fredliga arbete och vår fredliga trefnad. Vi stå nu i begrepp att kasta bort institutioner, som under sekler egt bestånd, och antaga nya, som skola bestå i sekler. Vi veta hvad vi hafva, men vi veta icke hvad vi komma att få. Det nya kan möjligen medföra ödesdigra följder för vårt land, och blifva sådant, att derpå kan besannas hvad skalden säger: »Sekler få gälda hvad stunden brutit.»

Hans Excellens Herr Statsministern Grefve Posse: Herr Talman! De Kongl. förslag, som nu hvila på Kammarens bord i afbidan på remiss, äro så omfattande, att jag dristar antaga, att, då de så nyligen kommit representationen till handa, det väl är föga troligt, att mera än ett fåtal af Kamrarnes ledamöter hunnit fullkomligt sätta sig in uti deras innehåll; och då lär det väl icke vara att emotse någon fruktbringande diskussion i fråga om detaljerna i de

särskilda förslagen, hvarföre jag, för min del, icke ämnar ingå i något bemötande af de anmärkningar, som den siste ärade talaren nyss framstälde mot härordningens detaljbestämmelser. Deremot vill jag bemöta det af honom afgifna påståendet, nemligen att det uttalande till statsrådsprotokollet, hvari jag yttrat, att intet härordningsförslag lyckats tillvinna sig så många röster i Riksdagens båda Kamrar som det af 1878 års Riksdags Särskilda Utskott afgifna, icke skulle vara med rätta förhållandet öfverensstämmande. För att bevisa denna sin uppfattning angaf han åtskilliga siffror, om hvilka jag visserligen icke kan säga, hvar han tagit dem, men att han icke tagit dem på det rätta stället, det tillåter jag mig påstå, och för att ådagalägga sanningen af detta mitt påstående behöver jag endast gå till Kamrarnes protokoll. I Andra Kammarens protokoll finner jag, att första punkten mom. A i betänkandet lyder sålunda: »Svenska hären sammansattes dels af en fast anställd befälskader af yrkesmän, dels af en ur de värnpliktiges leder anskaffad stamtrupp och dels af beväring.» Detta förslag blef af Andra Kammaren utan votering antaget. (Se Andra Kammarens Prot. N:o 54 pag. 18 för år 1878). I Första Kammaren afgjordes samma moment sålunda, att 56 ledamöter röstade för bifall dertill och 64 ledamöter för afslag derå, hvidan således i Första Kammaren en brist af endast åtta röster fans för att förslaget äfven der hade vunnit bifall. Under sådana förhållanden tilltror jag mig hafva varit fullt berättigad att inför Hans Majestät Konungen afgifva det yttrande, som här blifvit klandradt.

Den ärade talaren yttrade vidare, att grunden för det af Kongl. Maj:t framställda förslag till härordning icke egde landets sympati. Jag förmodar, att han har mycket noga reda på denna sak, då han så bestämdt kunnat yttra sig derom. Jag har för min del vid behandlingen af denna fråga aldrig talat om landets sympatier, utan om de sympatier, som finnas hos representanterna för detta land; och det är deras uttalanden i denna fråga, som ledt Kongl. Maj:t vid afgifvandet af det nu föreliggande förslaget. Kongl. Maj:ts förslag till ny härordning är fullt öfverensstämmande med hvad representationen af Kongl. Maj:t begärt. I medvetandet deraf skall det blifva en kär pligt för Regeringen att kämpa för det Kongl. förslaget; och jag är förvissad, att Regeringen under denna kamp skall understödjas af den Riksdag, som begärt förslagets framställande på de grunder, hvarpå detsamma nu framlagts.

Herr Hedlund: Mine Herrar! Jag är något villrådig, om jag skall begagna mig af det ord, som jag begärt och erhållit, efter det långa föredrag, hvarmed dessa förhandlingar blifvit inledda. Jag har egentligen begärt ordet för att få fästa det Särskilda Utskottets uppmärksamhet på ett par moment i den Kongl. propositionen, der det synes mig att Kongl. Maj:t måhända icke riktigt klart uppfattat hvad reservanterna inom komitén i ämnet anført. Detta mitt yttrande sammanhänger äfven med en annan omständighet, den nemligen, att jag velat muntligen klargöra för flere af mina meningsfränder i denna Kammare hvad som åtminstone i reservationen menas

Remiss af med en stamsoldat. Jag har nemligen från flere håll blifvit härom Kongl. pro- tillfrågad, och man har önskat att få klarhet i denna sak. positionen.

(Forts.)

Innan jag inlåter mig derpå, vill jag dock förutskicka den anmärkningen, att om det stamsoldatsystem, hvarom här är fråga, komme att leda derhän att, som den siste talaren sade, vi skulle få en hemlös, värfvad stam, som blefve en landsplåga, visserligen icke jag skulle vara med om att understödja ett sådant system. Men just den omständigheten, att den föreslagna stamsoldaten *icke* skulle bli en sådan landsplåga, utan tvärt om vara en lika så god medborgare, en lika så god i de fredliga förrättningarna införd medborgareklass, som den indelte soldaten, jst den omständigheten, säger jag, har föranlett mig att sluta mig till det stamsoldatsystem, som min reservation innebär. Jag delar och jag aktar på det högsta den förste talarens uppfattning af vigten för en härordning, att den icke kränker det medborgerliga intresset. Jag tror, att vi endast då kunna försvara de stora uppoffringar vi göra för vårt försvarsväsen, om vi äro i stånd att med detsamma införlifva stora odlingskrafter för vårt lands fredliga utveckling, men ej krafter, som skulle trampa denna utveckling under fötterna, hvilket förstnämnda jag anser mycket väl kunna gå för sig just inom det system af stamsoldatens ombildning, som Herr Chefen för Landtförsvarsdepartementet behagat kalla »oklokt och falskt». Skilnaden mellan Kongl. Maj:ts förslag och den reservants, hvarom detta omdöme blifvit fäldt, ligger deri, att Kongl. Maj:t, likasom ock komitén, vill hafva rekryttiden bestämd att pågå under *två* år, men reservanten endast under *ett* år. Herr Chefen för Landtförsvarsdepartementet yttrar i detta afseende: »De betänkligheter, som uttalats mot den för stammen föreslagna utbildningstidens längd, kan jag icke heller dela. Hela det system, hvarpå den nya härordningen bygges, förutsätter ju en fullständigare öfvad stamtrupp såsom ersättning för beväringens, det stora flertalets, mindre öfning; och att under sådant förhållande icke ens tilldela *stammen den utbildning, som i andra land gifves truppen i dess helhet*, synes mig vara att tillämpa systemet både oklokt och falskt». Jag skall först be få anmärka, att konsekvensen af en dylik föreställning vore, att också det system, Kongl. Maj:t tillämpar är »oklokt och falskt». Ty icke ens efter Kongl. Maj:ts förslag når den svenska stamtruppen det mått af allmän krigsbildning, som i de land, hvilka anses vara föredömen i militäriskt afseende, kräfvades alla. Men mindre fästade mig dervid, vill jag i stället göra en jämförelse mellan Kongl. Maj:ts förslag och det af reservanten framställda. Enligt det förstnämnda har stamsoldaten först att genomgå ett-årig rekrytskola, med behörig permittering; derefter inkallas han i en åtta månaders korporalskola och sedan skall han deltaga i 30 dagars repetitionsöfningar, som till regeln skola fortsättas under tre år, det vill säga om han ännu kvarstår i värnpligtsåldern. Enligt Kongl. Maj:ts förslag är sålunda stamsoldats tjänstetid i regeln bestämd till fem år. Han värfvas genast för två år och skall sedermera tjänstgöra ytterligare tre år såsom värnpliktig; hans obligatoriska tjänstetid blir således fem år, hvaremot den andra sidans förslag utsträcker denna tid till sex år. Skilnaden är således icke mellan två och sex år, utan mellan fem och sex år. Enligt den andra sidans mening skulle

stamsoldaten utbildas genom att först genomgå en ett-årig rekrytskola och sedermera under hvarterdera af de påföljande fem åren deltaga i 30 dagars samöfningar med beväringen, men med den olikhet mot Kongl. Maj:ts förslag, att han under alla de följande årens 30-dagars öfningstid skulle erhålla ett tienstgöringsarfvode, föreslaget till 100 kr. Utan tvifvel torde det vara större trygghet för att en på detta vilkor anställd stamsoldat skall ordentligt infinna sig, än det kan ligga i Kongl. Maj:ts förslag, enligt hvilket soldaten skulle utan vidare ersättning under tre år fullgöra sin obligatoriska värnpligt; hvartill kommer, enligt reservanternas förslag, att stamsoldaten under första året, i rekrytskolan, skulle tillgodonjuta, utom allting fritt, 150 kronors arfvode. Någon lega skulle deremot icke lemnas honom, emedan en sådan i allmänhet konstituerar en man till en värfvad soldat.

Nu vill jag fråga en och hvar, om det verkligen kan anses vara så svårt att få en man på detta sätt anställd! Jag ber i detta fall få nämna, huru jag tänkt mig, att saken skulle gå till. Efter slutade första årets 30-dagars beväringsofningar, skulle vid den uppvisning med beväringssyngdomen, som då egde rum, för densamma tillkännagifvas, att de som vore villige att på de och de villkoren gå in som stamsoldater, hade sådant att då anmäla. Jag sporde redan för några år sedan en regementschef huru han ansåg, att en rekrytering, byggd på dessa allmänna grunder, skulle utfalla — jag säger för några år sedan, ty denna fråga är icke ung — och jag fick detta svar: »Jag tror, att vid mitt regemente mera än hälften skulle anmäla sig.» Vi behöfva, som Herrarne veta, icke mera än fjerdedelen! Och underligt vore icke detta! Han finge ju första året genomgå en rekrytskola, der han utbildades icke blott i militäriskt utan äfven i gymnastiskt hänseende och öfvades i åtskilliga ämnen, som för det borgerliga lifvet vore af gagn. Han skulle enligt regeln börja denna skola den 1 November. Under vintern skulle han genomgå de teoretiska öfningarna och åtskilliga andra på det praktiska området för att sedermera under en del af Maj och Juni månader bevista öfningarne på fältet. Han permitterades under skördetiden från Juni månad till slutet af September och, om så behöfdes, skulle han åter inkallas den 1 Oktober för att ytterligare utbildas under tiden, tills den lagstade tjenaren brukar i vårt land inträda i tienst.

Om denna skola vore rätt ordnad och undervisningen så stäld, att deraf skördades hvad som borde skördas, så skulle det knappt finnas någon af oss, om vi vore i värnpligtsåldern, som icke skulle kunna vara stamsoldat, förutsatt dock, att vi varit villiga att vid 20—21 år genomgå en sådan skola — hvilket troligen för många af oss varit ganska kärt — och vidare underkasta oss 30 dagars öfningar om året under påföljande 5 år mot ersättning af 100 kr. för året utom allting fritt. Jag tänker mig en folkskolelärare. Han måste nu under sin lärotid med stort bekymmer underhålla sig sjelf vid seminariet. Om nu denna ett-åriga rekrytskola skulle kunna så ordnas, att den motsvarade ett år vid seminariet — något som lätt borde kunna ske, ty den undervisning, som der vunnas, torde kunna väl uppväga lexorna vid seminariet — så vore det en stor fördel för den blifvande folkskoleläraren att utan all kostnad erhålla undervisning första året i

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.*
(Forts.)

*Remis af
Kongl. pro-
positionen.*

(Forts.)

denna skola. Om han sedermera under påföljande 5 somrar skulle kunna vara 30 dagar fri från folkskolan, hvilket till regeln kan ske, skulle det för en mängd lärare vara en förträfflig sak att få sträcka på sig och vinna den fysiska utbildning, som militära öfningar verkligen åstadkomma. Jag hemställer till den första ärade talaren och hvar och en, som har någon kännedom om vårt folks förhållanden, om icke de, som erhöle undervisning i denna skola, skulle kunna utbildas till en god medborgarklass af vårt folk?

Jag vill visst icke klandra den indelta soldaten. Också han har och förtjenar namnet af en god medborgare. Men den ärade talaren har glömt, att det finnes flere tusen af dessa soldater, som icke lefva det idylliska lif med egen torfva och eget hus, som han skildrat. Det gifves indelta regementen, der soldaterna uppbära kontant aflöning; och jag har icke hört från dessa regementen klagomål öfver, att den sålunda aflönade soldaten i sin hemtrakt skulle vara ett hemlöst och olyckligt folkelement.

Nu frågas — och i det afseendet ber jag få vända mig till Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet — kan en soldat genom undervisningen under det första året och ifrågasatta öfningar under påföljande 5 år erhålla den krigsbildning, som för vårt lands förhållanden och vår fredliga tillvaro må anses vara tillräcklig? Han åberopar andra länders exempel. All aktning därför; men jag föreställer mig, att vi ännu i Sverige kunna vara så själfständige, att vi skulle kunna bedöma ett sakförhållande oberoende af Franska eller Preussiska auktoriteter. Om man säger, att man icke kan lära barn läsa på kortare tid än 3 år, och härför åberopar auktoriteter från Tyskland, Frankrike, Italien, ja, till och med Nordamerika, så kan jag helt enkelt låta ett barn lära sig läsa på lika många *månader* som de påyrkade åren, och mot *faktum* förlora auktoriteterna sin betydelse. Således, låtom oss själfva pröfva en sak oberoende af främmande auktoriteter! I detta afseende kunna vi gå till de förhållanden, under hvilka vi lefva, och se till, bland annat, hvilken utbildning den garnisonerade soldaten vinner under sina tre år. Jag har sport flere personer, som äro bekanta med dessa förhållanden, huru förhållandet ställer sig i afseende å den värfvade soldatens utbildning under första, andra och tredje året, och har vid ett eller annat regemente fått det svaret: om t. ex. en artillerist anvärvas den 1 Oktober, blir han approberad artillerist omkring Maj månad året derpå; derefter utgår han på fältöfningar till den 1 Juni, och sedan är den värfvade artilleristen färdig. Färdig, ja! men, invänder man, »ännu återstår det mycket». Om det är fallet, hvilket ju är möjligt, så gör krigsstyrelsen sig skyldig till ett svårt fel, ty, som det nu är, användas andra och tredje åren af den värfvade soldatens utbildningstid hufvudsakligen till vaktgöring och handräckningar, som *icke* innebära militärisk utveckling, men ofta verka militärisk *försämring*. Man måste således antaga, att soldatens verkliga utbildning är vunnin under det första året. Det andra året, föreställer jag mig, skulle vara nödvändigt för dem, som böra utbildas till korporaler, och utan tvifvel är det också nödvändigheten af denna ytterligare utbildning, som varit orsaken till, att landtförsvars-komiten

önskat få in denna bestämmelse om en två-årig krigsskola. Härpå tager jag mig dock friheten svara, att inom kompromissen aldrig varit fråga om att hålla en fulltalig stamtrupp af 25,000 man *korporaler*, utan af 25,000 man *soldater*. De större anspråk man vill ställa på korporalerna bör man kunna ernå på annan väg och icke göra den två-åriga krigsskolan till ett på förhand framställt vilkor. Det är nämligen en stor skillnad mellan att genast vid anställningen såsom stamsoldat binda sig till tjänstgöring i kasern under två år i stället för endast under ett år, och i förra fallet försvårar man betydligt anskaffandet af nödigt antal stamsoldater mot i det senare.

Om vi nu se saken från det borgerliga lifvets synpunkt, tror jag mig med någorlunda visshet kunna säga, att, om den unge värnpligtige skall hafva någon nytta af och obesudlad kunna genomgå denna skola, bör den endast fortgå *ett* år. Erfarenheten lär nemligen, att under der den ett-åriga krigsskolan, väl ordnad och handhafd, såsom t. ex. volontärskolan å Karlsborg, kan väl upprätthålla den moraliska andan hos ungdomen, så inträder med det *andra* året och ännu mer med det *tredje* just den moraliska försämring, hvaraf den förste talarer gjorde en så mörk skildring. Väl vet jag, att en och annan kan genomgå dessa skolor utan skada, men i verkligheten möter oss dock en sorglig erfarenhet af de personer, som gått ut från kasernerna i Stockholm och andra garnisonsorter. — Vi böra åtminstone först se till, att detta intryck utplånas och derom hafva rop höjts under flere år, rop som icke förklingat alldeles ohörda, men trots hvilka dock ännu mycket återstår att rätta och bättra.

Om man nu i ena fallet kan i krigsskolan få in godt och förståndigt folk, men i andra fallet deremot nödgas taga emot hvad officerarne sjelfva kalla afskum, med hvilka icke något godt kan uträttas, så tror jag för min del, att det är vida bättre, äfven ur rent militärisk synpunkt, att taga personer af den första kategorien på *ett* år än af den senare på *två*. Jag tror att vi härigenom skola få äfven vida bättre *soldater*. Jag har här skarpt betonat, att fråga icke nu är om någon värfvad trupp. Det är en missuppfattning, för att icke säga missstyndning, om någon vill uppfatta den soldat, hvarom här är fråga, såsom en värfvad soldat.

Det är en punkt i Herr Statsrådets och Chefens för Landtförsvarsdepartementet framställning, hvarpå jag nu velat fästa uppmärksamheten. I nära sammanhang med detta stamtruppsystem, sådant jag tänkt mig det, står frågan om hemortsöfningar. I sådana väl ordnade öfningar, uppkallade af frivilliga ansträngningar samt den lifaktighet för dylika sysselsättningar, som finnes hos vårt lands ungdom, har jag trott, att ett godt moraliskt element skulle införas i det svenska folkets utveckling. Jag har tänkt mig, att ungdomen i våra stads- och landskommuner vid omkring 18—19 års ålder skulle bilda skytteförbund, och att man med kommunernas, statens och landstingens hjälp skulle kunna anskaffa målskjutningsgevär och skjutbanor, der årliga täfningar skulle ega rum. Så vidt jag kan döma efter den verkliga ifver i denna rigtning, som redan visat sig, skulle sådana årliga skjuttäfningar snart taga fart, om de rönte någon uppmuntran, och det vore icke omöjligt, att under dessa skytteöfningar

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts.)*

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts.)*

ungdomen, om den, liksom vid de gamla skarpplyttcorpserna, ställes i ordnade led, kunde inhemta åtminstone a, b, c, d af de vanliga militära öfningarne. Vinsten deraf vore i alla stora händelser ökad skjutfärdighet.

Jag finner med glädje, att Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet inför Kongl. Maj:t vidhållit samma tanke, som han inom komitén mer än en gång uttalat, nemligen att han hyste stort intresse för skjutöfningar; och väl må han göra det. Vi finna af rapporterna från sista kriget, att man icke kan räkna på, att mera än ett af tvåhundra skott träffar sitt mål. En trupp på 100 man, som kan skjuta väl och förstår att träffa sitt mål, skulle således mer än uppväga en trupp på 1,000 män, som icke kan skjuta. Det är derföre icke underligt, att en så kunnig militär som den nuvarande chefen för Landtförsvarsdepartementet, särskildt beaktar och lägger vikt vid uppdrifvandet af skjutskickligheten. Han har deremot icke velat använda de medel, som enligt min tanke skulle verksamt befördra detta ändamål, nemligen att gifva de värnpligtige lämpligt vederlag för de uppoffringar, de skulle nödgas ikläda sig, för vinnande af denna färdighet. Han har nemligen endast velat offra 20 dagar af öfningstiden på detta altare. Jag tycker för min del, att jag begärt ganska litet, då jag endast yrkat en eftergift af 30 dagar. Men skilnaden i detta vederlag är dock icke blott skilnaden mellan 20 och 30 dagar, ty, såsom jag begärt det, skulle det gälla ett år, men sådant det af Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet framstälts, skulle det blifva en minskning i första årets 70 dagar, och häri ligger stor skilnad. Skall mannen gå till ett möte, särdeles i de nordliga provinserna med deras långa afstånd, så håller han icke synnerligen mycket på, om öfningarna vara 20 dagar mer eller mindre, men är han fri från ett helt års öfningar och slipper göra marscherna fram och åter, så ligger deri en väsentlig fördel. Det är derför jag satt första årets rekrytöfningar till 30 dagar; och jag har trott, att man skulle genom ett sådant tillvägagående och genom den uppmuntran, som från statens och enskildes sida skulle kunna vinnas, drifva det derhän, att det icke komme att finnas någon långt mer värnpliktig, som i saknad af approbation skulle behöfva infinna sig vid första årets öfningar. Och hvilken fördel skulle det icke vara i militäriskt afseende, om man så finge ett manskap med militära förkunskaper, de der lärt sig så att säga a, b, c i de första öfningarna och således lätt kunde drifva öfningarna vidare. Jag vågar uttala det påstående, att ett möte, der man kunde, på sätt jag föreslagit, få operera med en sålunda förberedd ungdom, skulle verka långt mer tillfredsställande på soldatens förmåga att fylla sin plats i ledet under stamsoldatens ledning, än ett möte, der man måste upptaga en god del af tiden med förberedelsen, eller hvad jag kallar a, b, c.

Nu har Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet sagt, att han vill medgifva befrielse från deltagandet i de 20 första dagarnes vapenöfningar, dock endast på det vilkor, att den värnpligtige skall hafva förskaffat sig all denna färdighet, som i 27 § 2 mom. omförmäles; han skall dels ega den färdighet i vapenföring, marsch

och manöver, som af värnpliktig under motsvarande öfningstid i allmänhet vinnes, och dels hafva förvärfvat den skjutskicklighet, »som af rekryt fordras för att blifva godkänd i skjutning.» Alltså, därför att staten blir besparad kostnaderna och besväret att underhålla samt instruera denne man, så skall staten icke blott begära lika stor färdighet i marsch och manöver m. m., utan derutöfver ett visst mått af skicklighet i skjutning. Jag kan icke se, huru någon skall vilja begagna sig af denna Statsrådets och Chefens för Landt försvarsdepartementet godhet; jag tror, att man skall undanbedja sig den. Enligt mitt förslag äro dispensvilkoren icke af så sträng art. Jag har der tagit mig friheten säga, att från de första 30 dagarna frikallas den värnpliktige, som i hemorten tillegnat sig så mycken militäris k färdighet, som motsvarar det, som i allmänhet inhemtas å ett 30 dagars bevaringsmöte, dock så, att ett visst mått af skjut färdighet bör uppväga mindre öfning i andra militära färdigheter, hvarmed jag naturligtvis afser, att det i många fall är svårt att i socknarna med ett ringa antal af manskap utföra samma slags öfningar, som i ett läger, hvarför ock bristen i marsch och manöverskicklighet bör få uppvägas af ökad skjut färdighet.

Här äro åtskilliga andra punkter, på hvilka jag skulle vilja fästa det Särskilda Utskottets uppmärksamhet vid remissen af denna proposition, men hvarmed jag dock icke anser mig böra upptaga kammarens tid. Jag skulle blott vilja till det blifvande utskottet hemställa, att med hänsyn till dels de anmärkningar, som nu blifvit gjorda, och dels dem, som ytterligare kunna komma att göras Utskottet icke måtte, som förut varit vanligt, utarbета betänkandet i alla dess detaljer, innan det kommer Kammaren tillhanda, så att, när man då står inför en dryg lunta, hvilken innehåller åtskilligt, som man icke hinner att intränga uti, man måhända skall befinna sig under trycket att nödgas antaga eller förkasta hela betänkandet; utan att Utskottet i stället ville uppställa ett antal punkter af mera principiel beskaffenhet och först låta Kammaren diskutera dem, d. v. s. afgifva ett slags principbetänkande, på basen hvaraf och sedan öfverensstämmelse mellan Kamrarna derom vunnits, Utskottet sedermera kunde fortsätta med utarbetandet af ett mera detaljeradt betänkande. Ty huru skall det nu gå, om betänkandet inkommer till Kammaren och något af förslagets i organisationen ingripande delar, t. ex. något, som kan inverka på kostnadsberäkningarna, blifver föremål för återremiss? Jag föreställer mig, att det förfarande, jag här an håller om, skulle leda till ärendets skyndsamma behandling; och — såsom den förste talaren också med rätta framhållit — behandlingen af detta ärende följes af hela det svenska folket med det lifligaste intresse.

Här har blifvit offentligt rigtad en uppmaning till Första Kamraren, att den icke skall förfara på samma sätt som vid 1878 års riksdag, nemligen låta Andra Kamraren komma i efterhand, utan tvärt om låta Andra Kamraren votera först. Jag vill för min del ställa samma uppmaning till Andra Kamraren. Jag vill redan i tid uppmana denna Kammare att afgifva sitt votum i denna del först och sedan låta ansvaret hvila på Första Kamraren, derest ett af An-

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.*
(Forts.)

Remiss af dra Kammaren antaget godt förslag blir af Första Kammaren för-
Kongl. pro- kastadt.
positionen.

(Forts.)

Herr Jöns Rundbäck: Då jag uti en del af denna fråga väckt en särskild motion, så skulle jag icke hafva begärt ordet, om jag icke ansett mig böra något komplettera den korta motivering, som jag dervid begagnat, allrahelst som densamma af en värd talare i denna Kammare, utan att jag bedt honom derom, blifvit fullständigad. Jag skall emellertid, för att icke allt för mycket upptaga Herrarnes dyrbara tid, söka att fatta mig helt kort.

Jag har i motiveringen till min motion på angifna skäl aufört, att den nya stammen, sådan den blifvit af Kongl. Maj:t föreslagen, skulle blifva af mycket tvifvelaktig beskaffenhet, men att vi deremot icke hade anledning att betvifla det moraliska och medborgerliga värdet hos den stam, vi nu hafva. Nu vet jag väl, att hvad som i denna sak yttras af såväl mig och den förste talaren, som af dem, hvilka intaga samma ståndpunkt som vi i denna fråga, i allmänhet upptages med misstroende, och att man icke vill lyssna dertill. Med anledning häraf ber jag att få åberopa en auktoritet eller åtminstone en man, som tror sig vara en auktoritet, för att visa, att äfven från motsatta lägret yttrats lika vackra saker om den indelta soldaten som af oss, och det för icke längre sedan än år 1875. Såsom herrarne torde erinra sig, förelåg då ett förslag till ny härordning, ett förslag, som, efter mitt förmenande, gick just i riktningen af 1873 års Riksdags skrifvelse, emedan det gick ut på att skaffa oss en ren värnpligts-armé. Ty märk väl, att i denna skrifvelse icke talas något om en stam. Den ståndpunkt, som Riksdagen år 1873 intog, skall den således år 1883 uppgifva, och om derföre talaren icke nu vidhåller den äsigt, som han 1871 uttalade, så lär väl detta icke vara mera skamligt, än att både regering och Riksdag nu frångått de äsigt, som de 1873 hyllade. Jag skall dock icke vidare uppehålla mig vid denna sak. Emellertid tillsattes vid 1875 års riksdag ett särskildt Utskott för härordningsförslagets behandling och inom detta Utskott afgäfvos tre ledamöter från denna Kammare, Herrar Johannes Andersson, Norén och Gunnar Eriksson en särskild reservation, deri de, med ogillande af Utskottets förslag till en helt och hållet värnpliktig armé, föreslogo ett stamsystem, som hade många likheter med det af Kongl. Maj:t nu framlagda förslaget till stam. Skilnaden bestod hufvudsakligen deri, att enligt reservanternas förslag stammen skulle hafva längre tjänstgöringstid och blifva mindre affönad, än nu är ifrågasatt. I detta Utskott befann sig äfven den af mig nyss åberopade auktoriteten, och han heter Emil Key. Han yttrade här i Kammaren angående de tre reservanternas förslag: »Ja, hvarföre jag icke anslutit mig till deras förslag, härleder sig från många skäl. Först och främst derföre, att om man ställer ersättningen för låg, så får man ej någon stam till den storlek och med den tjänstetid de vilja; ställer man den åter för hög, så blir det hela orimligt dyrt, det kan ej hjälpas. För det andra är denna stora stam *värfvad*.» Ordet »värfvad» är i protokollet kursiveradt, och när man vet, hvilken vikt ligger på hvarje ord, som den ärade talaren här yttrar, så kan

man begripa, hvilken vigt han måste hafva lagt på ordet »värfvad». Nu säger man visserligen, att stammen skall anskaffas på frivillighetens väg, men må vi icke låta bedraga oss af dessa ordförvexlingar. Ty en frivillig stam sådan som det Kongl. förslaget afser, blir i sjelfva verket icke något annat än en värfvad stam. Visserligen kan det väl hända, att man icke hädanefter, såsom hittills, komme att utskicka en vacker konstapel eller vice korporal för att på krogarne värfva folk, men deri torde ock den egentliga skilnaden bestå, och sättet för dess anskaffande kommer nog att på det hela taget blifva detsamma som man hittills använt för att värfva soldater. Men låtom oss återkomma till auktoriteten, som vidare yttrar dessa märkliga ord: »Jag har i denna Kammare under de förflutna åren yttrat mig så ofta i denna fråga, att mina åsigtter om den indelta armén borde vara kända. Jag vill dock öppet förklarar -- det är en mycket god sak att den mannen alltid öppet förklarar sig -- »att i valet mellan en värfvad stam, sådan som reservanterna föreslagit, och en indelt, så föredrager jag den senare; och detta af det skäl, att den indelta soldaten lefver på landet, tillhör folket genom sin omgifning, har sitt torp och kan gifta sig, under det att den värfvade kastas in i kasernerna, isoleras der, och måste under en längre tid lefva ogift; den har sålunda icke det samband med den svenska jorden och det svenska folket, som den indelta soldaten.» Sedan han derpå yttrat åtskilligt, som jag här förbigår, säger han, bland annat: »*Mot den stora värfvade armén har jag till slut den anmärkningen, att den icke är en folkets här, utan en Kongl. armé, icke en landets försvarsarmé, utan ett slags prætorianskt garde.*»

Och detta är det som herrarne nu vilja bjuda oss på, icke en folkets här, utan en kunglig armé, ett prætorianskt garde; detta är det ni vill att vi skola klappa händerna åt, fastän ni höra jemmerropen från de djupa lederna; detta vill ni vi skola antaga! Nej, säger jag, aldrig! Åtminstone icke jag för min del.

Vidare vill jag, till rättfärdigande af det yttrande af mig, som Herr Ola Andersson härom dagen uppläste, säga, att jag icke blott då, vid 1871 års riksdag, utan äfven vid flere andra tillfällen uttalat mig klandrande om indelningsverket, men endast på grund af aflönings sättet, som jag alltid ansett och fortfarande anser i högsta grad olämpligt, hvilket äfven framgår af min vid denna riksdag väckta motion. Särskildt gäller detta om båtsmansindelningen, hvilken jag närmast känner till. Och det ligger ju i sakens natur att en landkrabba aldrig kan bli en duglig sjöman; sedan båtsmannen legat i årtal på sitt torp, kan man ju icke begära, att han skall vara lämplig till sjötjenst. Men hvad beträffar den indelte soldatens värde i moraliskt och medborgerligt afseende, likasom hans duglighet såsom stridsman, har jag aldrig dragit dem i tvifvelsmål. Jag har äfven i det anförande, af hvilket Herr Ola Andersson tillätit sig uppläsa ett lösryckt stycke, först och främst erkänt, att jag icke egde sakkännedom nog för att yttra mig om indelningsverket ur militärisk synpunkt, och vidare säger jag, att jag ingalunda vill fränkänna våra indelte soldater de dygder man velat tilldela dem, betraktadt från medborgerlig och social synpunkt. Häraf kunna

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts.)*

Remiss af Kongl. propositionen. Herrarne se, att jag alls icke velat smutskasta den indelta stammen. Det var blott den af en talare på stockholmsbänken, Herr Carlén, framkastade jernförelsen mellan våra indelta soldater och Sven Dufva som jag opponerade mig emot; Sven Dufva var visserligen en vacker karakter, men huru många af våra soldater skulle väl som han hafva handlat tvärt emot kommando och hvart skulle det då taga vägen med disciplinen? Som sagdt, aldrig skall man kunna uppvisa att jag på något enda ställe i mina anföranden sökt nedsätta den indelta soldatens värde; men aflönings sättet påstår jag fortfarande vara oeffterrättligt.

Här talas visserligen tidt och ofta om att man icke bör gå ifrån sina åsikter, men jag vill fråga er, mine Herrar, som gjorde upp 1878 års förslag, stå ni på samma ståndpunkt nu som då i denna fråga? Icke heller Kongl. Maj:t talar i sin proposition om 1878 års förslag. Och så godt kan det vara, att man så litet som möjligt talar om det förslaget, ty det var aldrig något förslag; det var en tillställning. En talare här bakom mig, som nys hade ordet, har äfven, som vi alla känna, funderat mycket i militära ämnen och uppgjort härordningsförslag väl lika många som sagorna i 1001 natt och — jag tillägger det — lika tokroliga, hvarföre jag anklagar mig sjelf för det jag förspilt en dyrbar tid, som bättre hade kunnat användas för att genomläsa hans fantasier. Många andra exempel skulle kunna framdragas, huru folk förändrat åsikter från ett år till ett annat. Sjelfva Bismarek förebräddes en gång af det klerikala partiet i Berlin, att han i någon fråga skulle hafva ändrat åsigt från det ena året till det andra. »Nej, mine Herrar», svarade han då, »saken är den, att jag nu blifvit ett år äldre och på det året har jag lärt mig något, men ni stå ännu qvar der ni stodo för ett år sedan.»

Jag vill äfven påminna om ett annat exempel. Flertalet af Herrarne erinna sig helt säkert ett glänsande, anförande som för åtskilliga år sedan hölls af dåvarande ledamoten af denna Kammare, Herr Grefve Arvid Posse, deri han rent af nedsablade Kongl. Kommerskollegium och förklarade att dess tid var ute, att det öfverlevvat sig sjelf. Nåväl, hvad händer? Jo, samme Herr Grefve Posse har nu sutit snart tre år såsom främste ledamot af Kongl. Maj:ts regering, men ännu lever Kommerskollegium i godan ro. Ja, som sagdt, man skulle kunna framdraga otaliga dylika exempel, men för denna gången kan det vara nog taladt härom.

Man talar nu också om att vi skola få våra grundskatter afskrifna, men om man ser rätt på saken och räknar efter, så tror jag man skall finna, att i stället för afskrifning få vi en aflösning, och denna så dyr, att något liknande aldrig förekommit. Forsök bara att kapitalisera den höjda jordbruksbevilningen under 37 år, så få vi se huru mycket vi få betala.

Säg således icke afskrifning, ty detta tjenar blott till att förvilla begreppen! Nu vill jag blott tillägga angående stammen, den kan icke anskaffas. Detta sade jag redan vid 1878 års riksdag och att om anskaffningen kunde verkställas, detta dock skulle blifva för-enadt med de allra största svårigheter. Då svarade man emellertid

att jag hade orätt. Senare undersökningar, namligen de af försvarskomitén verkställda, hafva dock visat att jag 1878 hade rätt.

Till Herr Ola Andersson ber jag särskildt få säga, att det varit för mig en stor ära att finna det han behagat studera mina föregående yttranden. — Måhända skulle det medföra rätt stor nytta om de med Ola Andersson liktänkande ville egna någon uppmärksamhet åt sina motståndares ord och framställningar; ty derigenom skulle deras ensidiga uppfattning kunna förändras till något bättre, hvilket, det medgifven I väl, mine Herrar, är af behovet högeligen påkalladt.

Vidare anhåller jag få säga, att jag anser den ifrågasatta tillökningen af specialvapnen vara alltför stor. Vi hafva, synes mig, redan och helt nyligen ökat vårt artilleri till en grad, som lämpat sig efter våra förhållanden, och något behof att gå längre tror jag icke nu förefinnes. Stammens tjenstetid kan enligt min åsigt gerna utsträckas till 12 år. Detta skulle bidraga till att betydligt minska rekryteringsbesväret. Kostnaden för stamsoldaten bör betalas ur statskassan, men icke af kommunens eller landstingens medel. Orsaken, hvarför man vill indraga de sistnämnde i rekryteringsskyldighet, kan icke vara någon annan, än att dermed dölja hemliga kostnader, som icke kunna beräknas. Jag sade: Man vill att landstingen skola bidraga till dessa kostnader; men hvarföre icke då lika gerna tillgripa hushållningssällskaps och bränvinsbolags medel och dylikt? De gå nog åt de också.

Vidare är beväringens öfningstid alldeles för lång och längre än svenska folket önskar. Det är en orättvisa att pålägga dessa ynglingar, som studera vid våra läroverk och seminarier, bördan af ett särskildt indelningsverk eller flera månaders straffarbete. Hvad hafva väl dessa skollärare gjort för ondt? Äro de väl i så synnerligen lyckliga omständigheter, är deras arbete så lätt, så angenämt, så ärorikt, så högakadt, att de på den grund böra påläggas särskilda förpligtelser, förpligtelser större än för andra?

Nej, mine Herrar, nog syns det att den Gud hatar den gör han till skollärare. Skolläraren, denne Mäster Allehanda, han skall nu kunna allt, göra allt, ja, fordringarne på hans mångsidighet, hans tid, äro så stora, att jag vågar påstå att till och med Herr Ola Andersson, så klyftig han än må vara, skulle få svårt att bestrida alla de göromål, som äligga en skollärare. I fråga om kostnaderna beder jag slutligen få tillägga, att I, mine Herrar, alltid bören vara beredda på att desamma komma att med 50 eller 100 procent förhöjas. Här kunde för öfrigt vara åtskilligt af intresse att andraga, om jag skulle inlåta mig på en och annan detalj; men jag anser mig icke vidare böra upptaga Kammarrens tid, helst jag väl inser att de som bestämt sig för i frågavarande förslag icke lära låta sig påverkas af mig.

Herr Talman! Min önskan är att detta mitt yttrande måtte få göra de Kongl. förslagen sällskap till Utskottet, hvarjemte jag vill uttala den förhoppning att Utskottet måtte öfver förslagen afgifva ett afstyrkande betänkande.

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts.)*

Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts.)

Herr Wieselgren: Då Hans Excellens Herr Statsministern började sitt anförande med att betvifla vår förmåga att ännu kunna yttra oss öfver föreliggande stycken, så torde det icke vara mycket uppmuntrande för någon att i sådant syfte begära ordet. Jag skall icke heller fresta hans tålmod genom att inlåta mig på några detaljer af de framlagda frågorna; jag skall hålla mig till »utanverken» och endast mot en och annan af dem göra några små erinringar. I förbigående vill jag dock göra en anmärkning med hänsyn till de olika räknesätt, som förekommit i fråga om Riksdagens uttalade mening till förmån för de grunder, på hvilka härordningsförslaget är baserad. Jag ber dervid få säga, att ehuru jag icke betviflar, att den förste talaren vid sina beräkningar möjligen i *formellt* afseende begått ett fel, jag dock tror, att hans Excellens icke heller hade befogethet att räkna på det sätt, som *han* gjorde; ty om jag än icke vågar bestrida, att Andra Kammaren kan sägas hafva »utan votering» antagit 1878 års förslag, dristar jag likväl *bestämdt* bestrida, att förslaget, derföre att det antogs *utan votering*, också antogs *enhälligt*, så att man derför får räkna Kammarens alla 204 röster, såsom afgifna för förslaget. Jag var visserligen närvarande i Kammaren vid det tillfälle, då frågan afgjordes, men kan svårligen nu erinra mig, *huru starka* nejropen voro, som höjdes då herr talmannens proposition för bifall till förslaget framställdes; men *att* sådana rop höjdes *är säkert*, och den räknekunst som finner ett »enstämmigt» beslut i ett beslut, som fattats utan votering, är åtminstone i detta fall felaktig.

Den förste talaren uppehöll sig något litet vid den föreslagna åldern för den blifvande stamsoldaten och ansåg denna vara väl tidig. Jag förstod icke fullt, huruvida en ärad vän och kamrat här på göteborgsbänken rigtade något af hvad han sade emot denna uppfattning. Om så var fallet, skulle jag vilja till stöd för den förste talaren erinra Kammaren om, att det icke en utan åtskilliga gånger varit fråga om att höja åldern för 1:a klassens beväring med icke mindre än 3—4 år. Särskildt påminner jag mig, att Kongl. Medicinalstyrelsen uti infordradt utlåtande ansåg sig böra föreslå, att ynglingar icke skulle inkallas till första årets beväringsexercis, förr än de uppnått 22 års ålder; och detta sitt förslag grundade styrelsen på det kända faktum, att vi här i Norden utbildas senare än sydlandingen, och att, fastän denna vid 18 års ålder är fullt utväxt och så utbildad, att han utan olägenhet kan taga plats i ledet, detta icke är förhållandet här. Och detta är en åsigt, hvilken jag tror icke kunna bestridas af någon, som tagit vår beväring af första årsklassen i närmare ögonsigte.

Jag skall nu bedja att få erinra om stadgandet i 80 § Regeringsformen, det sista momentet, som är af följande lydelse: »Varder genom särskild lag, med indelningsverkets upphäfvande, annan grund lagd för ordnandet af krigsmagten till lands och sjös, då må ej ändring i sådan lag göras utan af Konungen och Riksdagen samfäldt.» Här stå orden: *särskild lag*. När jag fick föreliggande proposition i min hand och såg, att det icke var fråga om *en* särskild lag utan om en hel mängd *särskilda lagar*, så föreföll det mig, som om Regeringen glömt tillvaron af stadgandet, att grundlagarne skola »efter orda-

lydelsen» tolkas, och att Regeringen således gjort sig skyldig till ett förbiseende, då hon icke uppstått sitt förslag i formel öfverensstämmelse med ofvan åberopade moment i 80 § Regeringsformen. Jag tror nemligen, att en sådan öfvensstämmelse utan svårighet kunnat åvägabringas, då man ju under en gemensam rubrik kunnat insätta alla dessa i propositionen uppräknade olika lagar såsom afdelningar af den *särskilda lag*, som i Regeringsformen omnämnes. Nu är emellertid fallet, att den lag, om hvilken den Kongl. propositionen N:o 5 handlar, nemligen lagen om afskrifning af rustnings- och roteringsbesvärén, icke gerna kan inordnas under Regeringsformens 80 §:s sista moment, ty i sist nämnda Kongl. proposition är icke någon ny grund uppståld »för ordnandet af krigsmakten till lands och sjös.» Det var derföre med en viss förvåning jag faun äfven detta förslag vara uppståldt i *lagform*. Hvar och en, som tagit kännedom derom, skall finna att dess innehåll är af beskaffenhet att böra behandlas af Stats-Utskottet; och det är ju temligen ovanligt, att ett förslag, som hänvisas till behandling af Stats-Utskottet, uppsättes i lagform. Jag tror, att det varit mera öfverensstämmande med konstitutionel ordning, om förslaget framlagts såsom en *plan* att af Riksdagen gillas. Men när så icke skett, har jag måst fråga mig efter anledningen dertill. Jag har icke kunnat gissa på någon annan anledning än den, att Regeringen möjligen velat från sig undanskjuta misstanken för att synas på olika sätt omhulda, om jag vågar uttrycka mig så, det svarta och det hvita barnet. Jag tror, att allmänna meningen, vid bedömande af den nuvarande Regeringen från parlamentarisk synpunkt, anser henne företrädesvis representera den sydsvenska landsbygdens intressen — naturligtvis med tillägg af en och annan »Broder Svensk» från öfriga landsändar, — och att det isynnerhet äro de »occuperade provinsernas» intressen, som ligga vär nuvarande högt aktade Regering om hjertat. Männe denna allmänna mening varit anledningen till, att den anförda rubriken blifvit till, och att formen för afskrifningsplanen blifvit sådan som den, jag här påpekat? Till en sådan tro, till en sådan öfvertygelse måste jag känna mig särskildt berättigad, då jag genomläser 1 § i lagen angående rustnings- och roteringsbesväréns afskrifning, ty der står så här: »Rustnings- och roteringsbesvärén *skola* afskrifvas *samtidigt* med grundskatten och efter samma grunder, som för dess afskrifning varda af Konung och Riksdag bestämda etc.» Om jag frågar mig hvad betydelse detta stadgande egentligen kan anses ega, har jag endast ett svar att gifva: det betyder, att vi *under form af lag* besluta reglementariska föreskrifter för kommande Riksdagar, afsedda att på förhand bestämma dessa Riksdagars handlingssätt. Om detta är fallet, måste efter min öfvertygelse här föreligga ett tillägg till det vedertagna reglemente för Riksdagen, som med en grundlagsenlig benämning heter *Riksdagsordningen*; ty häri innebäres nemligen en viss ändring af nämnda Riksdagsordnings 1 § sista mom., der det heter, att riksdagsmännen i utöfning af sin befattning icke bindas af andra föreskrifter än rikets grundlagar. Genom det förut anförda stadgandet åstadkommes nemligen, så vidt jag förstår, ett litet plus i grundlagsbudet, hvarigenom riksdagsmännen i utöfningen af sina befattningar blifva bundna icke blott af grund-

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.*

(Forts.)

Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts.)

lagarne utan äfven af 1 § i lagen angående rustnings- och roteringsbördornas afskrifvande. Det är nu visserligen efter min uppfattning litet oformligt, att i denna ordning besluta ändring af grundlagen; men jag skyndar mig att tillägga, att det ändock icke härmed är så farligt som det ser ut. Ty det är ju alldeles klart, att denna bestämmelse gäller en ordning, som är vedertagen *mellan Konung och Riksdag*, och jag har ingen anledning att tro, att man med densamma skulle vilja skapa privatsrättslige rättigheter gent emot statsmakterna. Man får väl antaga, att detta lika litet är fallet med denna lag som med den påtänkta grundskatteafskrifningslag, hvilken Herr Finansministern i sitt yttrande till statsrådsprotokollet på ett för mig tillfredsställande sätt visat vara obehöflig. Den är då som sagdt ett af Konung och Riksdag fattadt beslut om tillärnadt tillvägagående, och jag behöfver icke för någon af eder påpeka, att ett sådant beslut gäller icke ett ögonblick längre än till dess Konung och Riksdag bestämma att det icke vidare skall ega någon betydelse. Nu frågas måhända, om en sådan sakernas ställning väl skall kunna uppstå att Konung och Riksdag skulle antagas vilja vidtaga en dylik åtgärd. I detta fall skall jag bedja att få begagna mig af Herr Finansministerns egna ord. Han yttrar nemligen på 26 sidan i sitt anförande till statsrådsprotokollet i fråga om Kongl. propositionen N:o 5: »Det låter exempelvis tänka sig, att under afskrifningsplanens tillämpning tider af sådant betryck för statsverket kunna inträda, att man skulle vida föredraga att låta med afskrifningens fortgång under något är anstå, framför att på annan väg anskaffa det bidrag till statskassan, hvaraf den genom afskrifningen skulle gå i mistning. Att genom en lag binda statsmakternas handlingsfrihet i sådant fall, kan endast innebära en olägenhet». För mig är det nu visserligen en fullständig gåta, hvarför icke i fråga om rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning samma åsigt gjort sig gällande; men antagligen har härför funnits orsaker, som af Finansministern ansetts giltiga, och hvilka, såsom mig obekanta, jag icke kan bedöma. Jag vill dock påpeka, att på samma gång man måste medgifva rigtigheten af det påståendet, att en sådan lag, hvarom här är fråga, icke har någon förbindande kraft gent emot Konung och Riksdag, måste det också vara klart, att genom den åt afskrifningsplanen bestådda lagform endast gifves ett *sken* af orubblighet åt den bestämmelse, hvilken inryckts i 1 § i lagen om rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning, men att den under kritiska tider visst icke lemnar den garanti, som vid ett hastigt påseende kan tyckas. Denna »lag» är ett läs, som man satt på kompromissen mellan den sydsvenska och den gammalsvenska landsbygdens intressen, men ett läs, hvilket mycket lätt kan brytas, — och enligt min öfvertygelse också *kommer att brytas*. Jag delar nemligen åtskillige föregående talares öfvertygelse i det stycket, att, för så vidt det nya härordningsförslaget vinner Riksdagens bifall, så komma otvifvelaktigt så stora fordringar att ställas på vårt lands skatteförmåga, att vi sannolikt icke länge skola kunna fasthålla hvad rubriken öfver nyssberörda Kongl. proposition N:o 5 anvisar oss såsom ändamål, eller grundskatternas afskrifning. Hvarken Konung eller Riksdag lär kunna undgå att taga i betraktande

att dessa grundskatter äro en säker tillgång, som är god att hafva, och när den tidpunkt inträffar — hvilket snart kan ske — att vårt lands skatteförmåga å öfriga områden ansträngts till det yttersta, vågar jag förespå, att grundskatteafskrifningen, huru upprigtigt åsyftad den i närvarande stund än må vara, likväl icke kommer att följask till nu afsedd gräns.

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts.)*

För min del tror jag ock, att den synnerligen starka benägenheten för afskrifning af grundskatterna och indelningsverket, som för en del år sedan spred sig öfver hela landet, i hufvudsaklig mån var beroende på hoppet om att på den vägen få en skattelindring till stånd; men också att den, i samma ögonblick man funnit det ej vara fråga om en skattelindring, utan om en skatteändring och skatteökning, temligen hastigt sjunkit. Utan att ens för ett ögonblick vilja bestrida riktigheten af Hans Excellens Herr Statsministerns åsigt om sympatierna bland Kammarens representanter för den värfvade stammens införande, anser jag mig dock kunna i likhet med den förste talaren påstå, att i det fallet både Kammaren och dess representanter då skilja sig från *landets egen* mening i frågan, i ty att denna mening, så vidt jag vet, ganska tydligt uttalat sig till förmån för den *indelta* stammens bibehållande.

Jag vill icke vidare upptaga Kammarens tid. Jag skall endast bedja att såsom ett tillägg till en föregående talares yttrande få omnämna, till den kraft och verkan det hafva kan, att jag af personer, till hvilka jag lyser stort förtroende, officerare vid värfvade regementen, fått icke en gång och af en person, utan ofta och af många uppgifvet, att det visserligen icke är så farligt med att kunna bibehålla en värfvad soldat vid god kondukt det första året och äfven kanske det andra, fastän det då är förenadt med större svårighet, men att det deremot under det tredje året är ytterst svårt; erfarenheten visar nemligen att en ganska stor pluralitet af de värfvade soldaterna just det året är stadd i ganska hastigt sjunkande med afseende på sin sedliga hållning och till följd deraf äfven sin militära duglighet — ty för hvarje sådan, som ej baserar sig på en sedlig grund, gifver jag icke mycket, och den torde i alla tider hafva visat sig vara af ganska vacklande beskaffenhet. Den kan möjligen uppehållas vid en paradexeris, men då allvarets stund kommer, *då* är den borta.

Herr Abr. Rundbäck: Jag har begärt ordet ännu en gång för att fasthålla vid hvad jag nyss nämnde angående det origtiga i Hans Excellens Herr Statsministerns uppgift till statsrådsprotokollet, och jag är nog lycklig att nu hafva papperen riktigt klara här framför mig. Förhållandet vid 1878 års riksdag var nemligen det, att Särskilda Utskottet hade kommit in med ett betänkande, som innehöll tvenne punkter, 1) och 2), och att under punkten 1) funnos icke mindre än 14 särskilda underafdelningar, af hvilka punkten a) lydde sålunda: »Svenska hären sammansattes dels af en fast anställd befälskader af yrkesmän, dels af en ur de värnpliktiges led anskaffad stamtrupp och dels af bevärning.» Före detta a) står emellertid en ingress, med hvars antagande man på visst sätt hade bundit sig i afseende på alla de efterföljande punkterna. I Första Kammaren

Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts.)

började man att debattera punkten a). Att så skulle ske äfven här i Andra Kammaren begärdes af General Björnstjerna, under det att Herrar Nils Larsson i Tullus, Key och Ola Andersson deremot önskade att ingressen skulle tagas såsom själfva operationsfältet för striden. Vi begärde i anledning deraf votering, men blefvo slagne, i det motsidan segrade med 113 röster mot 56. Då voro vi tvungna att hålla bataljen om själfva ingressen, under det den i Första Kammaren hölls om punkten a), och vi stredo här från måndagsförmiddagen klockan 10 till påföljande onsdags natt klockan mellan 11 och 12. Nu vill Hans Excellens göra troligt att vi stredo hela denna långa tid blott om föredragningssättet, men striden gälde nog själfva saken, och den som läst protokollen, gifve akt derpå. Vi måste till följd af denna första omröstning om föredragningssättet koncentrera allt motstånd vid själfva inledningen, men då vi tappade der, så blef följd den, att alla de öfriga punkterna gingo igenom utan votering. Vi hade ingenting vidare att kämpa för, sedan vi förlorat i hufvudsaken, och då veta Herrarne att man icke vidare bråkar med voteringar. Jag måste således påstå, att min uppgift är riktig och att Hans Excellens' uppgift i sak är oriktig samt att det endast kan bero på en oväntad advokatyr, om hans uppfattning skiljer sig från min.

Herr Ola Andersson: Herr Talman! Mine Herrar! Jag skall icke länge upptaga tiden, utan vill blott, med anledning af hvad här blifvit taladt om företrädet hos den indelta soldaten framför en på annat sätt anskaffad och aflönad, lemna några uppgifter. Till en början och dessförinnan ber jag dock att, med anledning af Herr Abr. Rundbäcks första anförande, i hvilket han tycktes klandra, att myndigheterna ej haft fältet helt och hållet fritt, då de hade att yttra sig öfver de Kongl. förslagen, få hänvisa Herrarne till att genomläsa de utlåtanden, som af dessa embetsmyndigheter och särskildt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länen afgifvits, exempelvis öfver skatteregleringskomiténs förslag till bevillningsstadga. Vidare vill jag erinra om hvad 10 § Regeringsformen innehåller, der det står, att, »innan ärendena hos Konungen i Statsrådet föredragas, skola de genom nödiga upplysningars inhemtande från vederbörande embetsverk af den föredragande beredas.» Tror någon verkligen att grundlagsstiftaren med detta stadgande afsett att den eller de myndigheter, som i ett eller annat ärende skola höras, skola hafva fältet fritt? Är det männe icke en naturlig och riktig mening, att hvarje embetsverk skall hafva att yttra sig öfver hvad som kan ligga inom området för dess verksamhet och meddela Regeringen sin erfarenhet inom detta område? Landshöfdingarnes utlåtanden öfver förslaget till ny bevillningsförordning visa, hvarthän det kan leda, när myndigheterna hafva fältet fritt. Dessa myndigheter hafva gifvit sig in på politikens vidlyftiga fält, men åtminstone delvis sysselsatt sig ganska litet med själfva saken. De flesta hafva velat vara finansministrar och hafva yttrat sig om behöfvet af andra medels anskaffande och om mycket annat, som icke rör den embetsförvaltning de hafva att befatta sig med. Om sålunda Regeringen vid infor-

drandet af utlåtanden från embetsmyndigheterna — hvilket jag icke vet — begränsat den sak, hvaröfver de hafva att yttra sig, så tror jag, att detta är ganska välbetäckt och i öfverensstämmelse med grundlagen. Jag undrar hvarthän det eljest skulle leda, och huru pass fort det skulle gå med lagstiftningen i vårt land, om myndigheterna finge gifva sig ut huru vidt som helst. Det värsta, eller kanske bästa, af allt i de nyssnämnda utlåtandena är, att den ena myndigheten slår i hjel hvad den andra yttrat.

*Remiss af
Kongl pro-
positionen.
(Forts.)*

Hvad nu beträffar dessa nya »hemlösas» stamsoldater, som enligt Herr Abraham Rundbäcks åsigt skulle blifva en ohyra och landsplåga, så skall jag tillåta mig att påminna om några siffror. Detta kunde visserligen vara onödigt, eftersom herrarne sjelfva kunna finna dessa siffror i landtförsvarskomiténs betänkande. Men jag tror dock, att de anmärkingar, som i ett eller annat afseende gjorts mot ifrågavarande förslag, icke böra lemnas obesvarade, då de kunna med goda skäl bemötas, ty derigenom skulle annars möjligen ett origtigt intryck kunna göra sig gällande. Jag skall endast hålla mig till de effektiva numren. Vid indelta infanteriet utgör antalet torp 16,724. Utaf dessa äro 13,985 af soldaterna brukade *eller* bebodda och 2,739 hvarken af soldaterna brukade eller bebodda. Vid indelta kavalleriet finnas 1,304 torp, hvar 949 äro af soldaterna brukade *eller* bebodda och 355 af soldaterna hvarken brukade eller bebodda.

Antalet *effektiva* nummer *utan torp* vid indelta infanteriet och och kavalleriet utgör tillsammans 5,293.

De tvenne skånska infanteriregementena med tillsammans 1,986 nummer hafva endast 267 torp, hvaraf 69 äro af soldaterna hvarken brukade *eller* bebodda, och vid de tvenne skånska kavalleriregementena, innehållande tillsammans 2,000 nummer, finnas endast 93 torp, af hvilka 64 äro af soldaterna hvarken brukade eller bebodda. Sammanläggas nu antalet nummer vid dessa 4 skånska regementen, så utgöra de 3,986. Af dessa äro 3,626 helt och hållet *utan torp*, och af de 360, som hafva torp, är det endast 227, som begagna dem.

Det bör härvid icke förbises, att alla soldater vid dessa fyra regementen uti sina kontrakt hafva rättighet att vid tillsägelse och efter viss tid erhålla torp, samt att antalet, som deraf begagna sig, sedan 1870 icke obetydligt minskats.

Vid Jemtlands fältjägarecorps och Dalregementet med respektive 525 och 1,200 nummer *äro alla soldaterna utan torp*. Sammanläggas hela antalet effektiva nummer vid indelta armén, som ej hafva torp, så befinnes att af 23,321 soldater, 8,787 äro *utan torp*. Låtom oss nu se till, om alla dessa soldater utan torp äro lösdrifvare, såsom man så ofta förut sagt att soldater utan torp skulle blifva. För detta ändamål behöfva vi endast kasta en blick på tabellen 28 i bihanget IV till landtförsvarskomiténs betänkande. Vi skola då finna, att utaf 8,327 soldater utan torp äro 882 lagstadda drängar och statdrängar, 940 arrendatorer af torp eller hemmansdelar, 3,029 åter egare af egen jord eller hus, 1,344 hos föräldrar, som ega eller arrendera jord, och slutligen omkring 1,400, som ega fast bostad »på

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.*
(Forts.)

annat sätt.» Jemte dessa, som sålunda hafva *stadig* bostad och tillsammans utgöra 7,595 man, finnas äfven åtskilliga, som hafva tillfälligt arbete vid fabriker, jernvägsanläggningar, byggnadsföretag och dylikt, men som lika litet som andra dylika arbetare äro lösdriivare. Deras antal är cirka 700. Dessa uppgifter äro inhemtade från de olika regementena och böra således vara tillförlitliga. Vi se sålunda att de soldater, som icke hafva torp, ingalunda därför äro lösdriivare. Torpväsendet i de orter, der torp äro allmänast, har alstrat samma åskådningssätt som statorpsystemet. I den provins jag tillhör har man längesedan mer och mer frångått detta system och söker i stället förskaffa den mindre bemedlade tillfälle att köpa sig en lapp jord, på hvilken han kan bygga sitt eget hus. Jag är öfvertygad om, att, om man öfverallt ginge till väga på samma sätt, man derigenom skulle fostra en mycket bättre och mycket lyckligare medborgarklass än den, som sitter på andras torp.

Det är ett system, som är ganska allmänt i vissa delar af landet, att man vill hindra de små att få egen bostad med dertill hörande jordlapp. Man förhindrar jordstyckning och man passar på, jag vill nästan säga med ett hart huggande svärd, för att utestänga mindre bemedladt arbetsfolk från inflyttning i kommunerna, och därför måste dessa taga sin tillflykt till statorpet, såsom nära nog enda möjligheten att få, icke eget hus, men tak öfver hufvudet, så länge som arbeidskraften räcker. Det kan nog vara vackert att höra, att den eller den statkarlen har tjent så eller så länge på samma ställe och därför fått medalj, men hvad ligger på botten häraf, och hvad är deras öde på ålderdomen, när de åtagit sig sådana befattningar, annat än fattighuset? Hela uppfattningen om fördelarne af detta system tyckes mig vara oriktig, och det är min öfvertygelse att, om arbetaren i stället mera beredes tillfälle att få en jordlapp att bygga på, får han en vida bättre social ställning än genom detta sträfvande, att han blott skall bo i andras hus.

Om det nu icke kan bestridas, att en ganska stor del af den indelta stammen icke har torp, samt att andra, som hafva sådana, icke vilja begagna dem och således icke sätta värde på dem, huru blifver förhållandet då, om tjenstetiden för torpsoldaten förkortas, och om soldaten skall hafva en bättre utbildning och längre tjenstgöring? Skall det icke leda till det förra, att han drifves från torpet just då han bäst behöfver det, och då barnskaran kommit till, och det senare, att han under den längre utbildningstiden icke får tid att sköta ett torp.

Nu har man också sagt, att desse nya soldater skola blifva, i jernförelse med indelta soldaterna, till stor del för unga, omyndiga, etc. Men äfven för dessa fall finnas sifferuppgifter, om herrarne vilja begagna dem. De finnas uti ett bihang till landtförsvarskomiténs betänkande, hvilket bihang innehåller militärstatistiska uppgifter rörande vårt nuvarande härväsen och hvori finnes en tabell, utvisande åldern vid antagandet af rekryter vid både indelta och värfvade armén. Medelåldern vid inträdet i armén åren 1876—1880 är *under* 21 år; den är 20 år och en liten bråkdel deröfver. Vilja herrarne gå in i detaljer, kunna herrarne i nämnda tabell se precis

huru många som äro öfver och under 21 år, samt att ett betydligt antal är under 21 år. Antalet rekryter var år 1878 icke mindre än 3,542, hvilket visar, att det icke är ett så litet antal i armén, som redan nu är omtydligt. Förkortar man tjänstetiden för att blifva af med de många gamla, måste rekrytantalet äfven ökas för denna armé. Jag vill endast påpeka detta, för att icke genast från början en oriktig uppfattning skall göra sig gällande om hvad som i detta hänseende är sant eller icke.

Vidare nämndes af Herr Jöns Rundbäck, om jag icke missförstod honom, att i 1873 års skrifvelse i sjelfva verket icke vore fråga om annat än att erhålla blott en befälskader och en värnpligtsarmé. Jag skall bedja att få läsa upp för herrarne äfven en liten bit af denna skrifvelse och vill dervid tillika anmärka, att det alltså skett ett rätt betydligt omslag i Herr Jöns Rundbäckes åsigter, om han så fattat 1873 års skrifvelse, eftersom han, såsom då varande ledamot i Stats-Utskottet, tillstyrkt dess betänkande N:o 93, som låg till grund för skrifvelsen, och utan reservation alltså tillstyrkt en ren värnpligtsarmé, en uppfattning af 1873 års skrifvelse, som jag dock ej kan dela. Nu heter det i denna skrifvelse: »När en ersättning för det indelta manskapet i detta afseende skall ur de värnpligtiges led vinnas, bör, efter Riksdagens åsigt, för erhållande af en duglig befälsstam, hvarmed läser förstas icke blott öfverbefäl, utan äfven underofficerare, korporaler, vice korporaler och *kadersoldater*, och hvilken befälsstam i sjelfva verket måste blifva föga mindre talrik än den nuvarande indelta arméns effektiva styrka», etc. Kan emellertid någon tro, att det var meningen härmed, att alla dessa skulle blifva officerare och underofficerare? Det står *kadersoldater* här också, och de enda ord, som Herr Jöns Rundbäck kan hafva anledning att fästa sig vid till stöd för sin åsigt är, att de med ett gemensamt namn kallas befälsstam. För min del kan jag icke föreställa mig, att någon annan kan fatta dessa ord så, att hela den rätt stora stammen skulle endast vara officerare och underofficerare.

I afseende på ombyte af åsigter i öfrigt åberopade Herr Jöns Rundbäck Bismarek, och han måste alltså i det fallet vara en auktoritet. Jag läste ungefär detsamma i går afton i en tidning som kallas *Vikingen*, och jag kunde icke annat än tycka, att detta var ett eget sammanträffande att nu åter få höra detsamma.

I afseende på Herr Wieselgrens anförande skall jag bedja att blott få anmärka, att han uppehöll sig, såsom det syntes mig, företrädesvis vid den frågan, som ännu ej är föredragen, nemligen om afskrifning af grundskatterna, samt betraktade den ur konstitutionel och ur sin lagtolknings synpunkt. Jag skall dervid icke vidare fästa mig vid, hvad han talade om det svarta och det hvita barnet, och, om jag eljest fattade honom rätt, företrädesvis det svarta, och att hans mening syntes vara att klandra, att afskrifningen af grundskatterna ej skulle omfattas med samma helgd af lag, som indelningsverkets upphäfvande. Härtill får jag erinra, att indelningsverkets afskrifvande, ehuru genom lag bestämdt, dock enligt lagförslaget skulle komma att ske på samma sätt som grundskatternas, och om något fel dervid är begånget, kan det för öfrigt lätt rättas

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts.)*

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.*
(Forts.)

genom att göra båda barnen hvita; skulle talaren dervid påstå, att det då bliver öfriga klasser i samhället, som blifva svarta barn, skall jag icke underlåta att diskutera den frågan med honom. Jag skall icke vidare yttra mig och har hufvudsakligen velat lemna förutnämnda faktiska uppgifter till den kraft och verkan de kunna hafva.

Herr Wieselgren: På den siste talarens sista anmärkning skall jag bedja att genast få svara honom. Jag ansåg mig fullkomligt berättigad att beröra rubrikfrågan, då den stod i sammanhang med och var en utveckling af den erinran jag rigtade mot den nu föredragna propositionens titel, jemförd med § 80 Regeringsformen. Jag tror således icke, att jag gjort mig skyldig till något formfel i anmärkta stycket.

På hvad han för öfrigt anförde tillåter jag mig ock svara några ord. Man fick af hans första yttrande en ganska egendomlig belysning af det sätt, hvarpå »det fria ordet» uppskattas af honom och de med honom liktänkande. Att anskaffa munlås för de offentliga myndigheterna synes honom vara en ganska god politisk maxim, väl värd att noggrant användas af regeringen. För min del tror jag, att ingenting i så hög grad antyder svaghet hos en regering, som att den icke låter de underordnade myndigheter, från hvilka utlåtande infordras, yttra sig öfver förekommande frågor i hela deras vidd. Säger man till dem: »detta moment skall du yttra dig öfver, men derutöfver får du icke röra dig», ligger nära till hands det antagande, att det döljer sig någon inre svaghet, något sjukt i sjelfva frågan; och då så sakkunniga myndigheter som Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i orterna icke tillåtas yttra sig utöfver en så knappt som möjligt uppdragen gräns, väcker ett sådant förfaringsätt säkerligen misstanke derom, att de tilltänkta åtgärderna icke stödja sig på så alldeles klara grunder. För min del är jag öfvertygad, att en vis regering ingenting har att frukta deraf, att den lemnar sina högstbetrodda myndigheter öppet att yttra sig icke blott angående en eller annan detalj, utan öfver frågan i hela dess vidd och framför allt angående den grund, på hvilken detaljerna skola byggas. Hvad för öfrigt beträffar den ärade talarens yttrande om den indelta soldaten utan torp, rörde sig detta om mycket väl kända förhållanden. Jag ber dock med anledning deraf att få göra blott ett par inkast. Han talade om sådana indelta soldater *utan* torp, hvilka jemlikt sitt kontrakt hafva full rättighet att kräfva ett torp af rothållaren, men det oaktadt underlåta att begagna sig af denna sin rättighet. Jag frågar den ärade talaren om han verkligen tror, att, i händelse någon af dessa rothållare skulle värfva soldat, och den till befattningen ifrågakommande gjorde anspråk på sin »kontraktsenliga rätt» att bekomma torp, och således kräfde både detta och stugan, rothållaren icke skulle svara honom: »min vän, vi passa icke för hvarandra, det är häst att jag söker mig en annan rekryt»; och enligt min tanke gör rothållaren deri ganska klokt, handlar fullkomligt praktiskt, ty har det förut visat sig att han kunnat få dugliga karlar utan att gifva dem torp, bör han väl äfven hafva utsigt att dädanefter på

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts.)*

samma vilkor anskaffa sådana. Men förhållandet, att åtskilliga tusental indelta soldater, som äro i saknad af torp, det oaktadt äro dugliga och dugtiga karlar, hvilka göra både landet och hären all heder, torde vara i hufvudsaklig mån beroende just derpå, att de äro *indelta* soldater, på den bland dem rådande goda andan och således på indelningsverkets fortfarande bestånd. Det torde deremot alls icke utgöra något bevis derpå, att samma lyckliga förhållande skall komma att ega rum, *sedan* vi slopat indelningsverket och grundat vår härordning på en *värfvad* stam. Det är skilnad på att åstadkomma en värfvad stam af 25,000 man och den numerär indelta soldater utan torp vi nu hafva. Jag ber derjemte att för den ärade talaren få påpeka, att, så vidt jag följt med den föregående diskussionen, ingen af de föregående talare, som yttrat sig om den indelta soldaten utan torp, kallat honom för lösdrivvare. Nej, det var i fråga om den *blifvande* värfvade stammen man uttalade den farhåga, att *den* skulle förse oss med lösdrivvare; och i det stycket torde jag, efter mångårig erfarenhet, samlad under tjänstgöring i en af Sveriges större städers poliskammare, icke sakna befogenhet att uttala mig. Jag vågar försäkra, att en ganska stor procent af de lösdrivvare, som efter att hafva strukit landet rundt slutligen anhållas och föras till sina hemorter med fångskjuts, just utgöres af värfvade soldater, som antingen icke fått eller icke velat taga rekapitulation. Derför instämmer jag till fullo med den ärade talare, som uttryckte farhåga för, att detta förhållande i ännu större grad skulle blifva fallet efter införandet af den tilltänkta värfvade stammen. Ty äfven om den värfvade soldaten till en början begagnar sig af tillfället att rekapitulera, skall han likväl en gång *nödgas* upphöra dermed; och det är just från *denna* tid jag anser att rekryteringen af våra försvarslösa från den värfvade stammen skall på ett oroväckande sätt tillväxa.

I de varma ord, med hvilka den ärade talaren på skånebänken började sitt anförande och i hvilka jag till fullo instämmer, uttalade han sig om betydelsen af en egen stuga och en egen jordlapp för den obemedlade delen af folket. I detta uttalande tycktes den ärade talaren gifva mig och mina meningsfränder icke så litet rätt i fråga om *stugans* betydelse äfven för den indelta soldaten. Ordet *stuga* låter nu litet lustigt; det har icke någon vacker klang, men om vi öfversätta det med ordet *hem*, då få vi först en *rätt* föreställning om hvad ordet *stuga* betyder. Just den omständigheten, att den indelta soldaten har ett *hem*, gör att han är den man han vanligen är, och att den ärade talaren just yttrade sig på det antydda sättet synes utvisa, att det må hända finnes ett närmare samband emellan våra ifrågavarande föreställningssätt, än man af andra meningsutbyten oss emellan skulle vara benägen att tro.

Samme ärade talare uttalade vidare farhågor i afseende på ett fortsatt begagnande af indelningsverket såsom grund för vår härordning. Jag skall icke tillåta mig att till bemötande häraf uppträda med egna ord, utan jag skall endast be att få citera några ord ur Herr Statsrådets och Chefens för Landtförsvarsdepartementet

Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts.)

yttrande till statsrådsprotokollet — ord, som återfinnas på sid. 4 af Kongl. Maj:ts proposition N:o 2. Der heter det: »såsom min uppfattning tvekar jag ej heller att inför Eders Kongl. Maj:t uttala, att lika omöjligt som det synes mig vara att, med den utvidgning och den utbildning, som de europeiska staternas arméer nu vunnit, kunna »på indelningsverkets grund» bygga ett *betryggande* försvar, utan att *samtidigt* äfven, medelst ökade öfningar för beväringen, taga i anspråk »en vidsträcktare tillämpning af den allmänna värnpligten», lika omöjligt torde det äfven *nu* vara att kunna vinna landets bifall för ett härordningsförslag, *uteslutande* byggt på allmän värnpligt.» Jag ber få betona, att i detta yttrande ligger på en omväg ett erkännande af, att det icke är omöjligt att på indelningsverkets grund bygga ett fullt betryggande försvar. Det är endast under en förutsättning, Herr Statsrådet anser det icke vara möjligt, nemligen om icke på samma gång, genom ökade öfningar för beväringen, en mera utsträckt tillämpning af värnpligten toges i anspråk. Nu är emellertid förhållandet, att Kongl. Maj:ts proposition fordrar både en värfvad stam och en ökad öfning för beväringen och således just afser en utvidgad tillämpning af allmänna värnpligten. För min del är jag emellertid öfvertygad om, att hufvudsakliga vigten måste ligga i att få en väl öfvad och pålitlig stam; ty, mine Herrar, om det är en sanning, att man genom 90 dagars öfning för beväringen plus stammen kan åstadkomma ett betryggande försvar, så må vi väl ock kunna göra oss räkning på dess förvärfvande, då det väl må vara mindre antagligt, att vi icke skulle kunna åstadkomma 90 dagars öfning för beväringen, innan vår armé behöfver skickas ansigte mot ansigte mot fienden. Hafva vi blott en fullt militäriskt utbildad stam, tror jag således vår ställning icke kunna komma att blifva så dålig,posito att vår beväring verkligen kan försättas i slagfärdigt skick på 90 dagar; ty så många dagar skola vi väl alltid få på oss, innan den behöfver utskickas mot fienden.

Herr J. Rundbäck: Herr Ola Andersson ansåg, att jag tolkat 1873 års skrifvelse orätt och jag får bekänna, att i afscende å fiffigt sätt att gå till väga saknar Herr Ola Andersson icke förmåga. Jag har emellertid endast åberopat *klämman* till ifrågavarande skrifvelse, ty denna är väl ändå hufvudsaken och det var väl också vid den, som Riksdagen egentligen fäste sig. Ola Andersson uppläste en harang ur motiveringen till denna kläm, men, mine Herrar, motiveringen uti 1873 års skrifvelse, den är, som vi alla känna, så tvetydig, så dunkel, att det finnes ingen, som kunnat tolka meningens deri, och det kommer troligen heller aldrig att finnas någon som kan göra det. Det är väl sant, att jag då var med i Stats-Utskottet och der skrefs och skrefs om igen och slopades det ena skrifvelseförslaget efter det andra i oändlighet, ja, man skref på tusen olika sätt och ändå blef det allt obegripligare — många ville så hafva det — men andra lednade till sist på detta skrifvande och togs Utskottets förslag sådaut det i all sin jemmerlighet befann sig. Men i sjelfva klämman till denna skrifvelse — och det var klämman man beslutade om — der står, »att, då till nästa Riksdag lärer vara att från

Kongl. Maj:t förvänta förslag till ny organisation af landets försvarsväsen, antagligen grundad på en vidsträcktare tillämpning af den allmänna värnpligten, Riksdagen måtte — med tillkännagifvande att Riksdagen, i likhet med Särskilda Utskottet vid 1871 års urtima riksmöte, ansett, att den indelta armén icke är tillräcklig för landets försvar, icke heller lämplig såsom befälsstam för en armé, bestående af värnpligtige, samt att till följd deraf en befälsstam bör bildas ur de värnpligtiges led mot den ersättning af statsverket, som kan blifva erforderlig, och således den indelta armén icke vidare blifva hvarken lämplig eller behöflig för åstadkommande af ett för landets sjelfständighet betryggande och efter våra förhållanden lämpadt försvar — i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes, under förutsättning att en sådan arméorganisation varder af Konung och Riksdag antagen, i sammanhang med ofvannämnda förslag, i nåder föreslå stadganden, genom hvilka, efter en måttstock af tre procent's årlig afskrifning, ej mindre rustnings- och roteringsbesvärerna med deraf härflytande kostnader komme att efter hand minska och slutligen försvinna, än äfven grundskatterna upphöra mot det, att jordbruksfastigheten åsättes bevilling efter samma grunder, som gälla för all annan fastighet; börande den antagna arméorganisationen träda i verkställighet först sedan nämnda stadganden om rustnings- och roteringsbesvärernas samt grundskatternas afskaffande likaledes blifvit af Konung och Riksdag antagna.» Säg, står der ett ord om kader-soldater, frivillig eller värfvad stam?

Men för att Herr Ola Andersson icke må sitta i orubbadt bo eller i den tro, att han är den person, som alltid är konsekvent, her jag att få för herrarne framlägga en sak, som bevisar motsatsen. Vid 1875 års riksdag väcktes nemligen af Herr Ola Jönsson i Kungshult, vid behandlingen af Kongl. Maj:ts proposition om landtförsvarets ordnande, ett skrifvelseförslag, så lydande, »att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t behagade, i sammanhang med förslag om grundskatternas och indelningsverkets afskaffande och fullständigt öfvergångsförslag, för kommande Riksdag framlägga ett förslag till ny härordning, fotadt hufvudsakligen på det nu meddelade nädliga förslaget's grunder, men med skälig ersättning af staten åt dem som ingå vid specialvapnen, samt med nedsatt öfningstid för till infanteriet hörande värnpligtige.» Detta skrifvelseförslag slöt sig således i hufvudsak till 1875 års arméförslag, hvilket, som man vet, var grundadt på värnpligtsprincipen och afsåg bildande af en ren värnpligtsarmé. Angående detta skrifvelseförslag med sådan syftning yttrade den 13 Maj 1875 Herr Ola Andersson här i Kammaran följande: »Jag vill endast förklara, att jag vid den blifvande voteringen — jag antager att det blir en sådan — kommer att rösta för det förslag, som lemna de bästa utsigterna för att frågagan må hållas vid lif och föras framåt till samhällets lycka och ära. Såsom ett sådant förslag anser jag det af Herr Ola Jönsson framlagda, hvori jag instämmer, under anhållan att Kammaran måtte detsamma antaga.» Det var icke fråga om något stamsystem 1875, och kan det nu föreliggande förslaget sägas härflyta från 1873 års skrifvelse, så ligger det i öppen dager, att man vill förföra oss och

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.*
(Forts.)

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts.)*

nödga oss att antaga ett förslag, som, säga hvad som sägas vill, för oss in i det rena väruplygtslägret eller det preussiska systemet. Medgifver Herr Ola Andersson detta, ja, då är han konsekvent och då veta vi hvarthän han syftar.

Men det finnes väl saker, som äro märkvärdigare och underbarare än detta. Det lär väl vara bekant, att t. ex. landtmannapartiet varit och betraktats såsom ett folkparti, hvilket stått emot obilliga anspråk och framställningar både inom det militära området och på andra håll. Men det är lika obestriddigt, att genom omständigheternas kraf har en del af detta parti kommit att göra en omvägning åt höger, så att denna del nu står på högra flygeln och i det ministeriella lägret, men då så skett, lärer partiet icke längre hafva rättighet att kalla sig »folkparti», och det känner folket också.

Jag skall bedja att i sammanhang härmed och för att bestyrka rättigheten af hvad jag anført få berätta en historia, som passerade i Göteborg förlidet år. Händelsevis sammanträffade jag der med två svenska bönder, som med sina familjer stodo på utresa till Amerika. Jag tilltalade dem och frågade hvarföre de begåfvo sig af. Till en början ville de just icke tala om det och syntes misstrogha samt yttrade blott, att de hade svårt att berga sig och dylikt. Jag sporde dem emellertid vidare om innersta skälet till att de utvandrade och sade: »Jag är den och den och frågar därför; jag kan hvarken göra eder godt eller ondt och hvarken kan eller vill jag lägga hinder i vägen för eder afresa.» Då ljusnade deras anleten och de sade: »Vi hafva hört omtalas herrn och vilja nämna skälet. Vi tryckas nu af många hårda skatter; skola nu dertill nya skatter tillkomma i och med ny härordning, blifva vi rakt förtryekta. Det säges visst, att några lindringar skola införas för oss, men det är blott tal; nog få vi, bönder, det tillbaka i dubbelt mått»

Jag invände då, att förslaget ännu icke gått igenom, och att det ännu finnes så många förnuftiga riksdagsmän kvar, att nog kunde de vara lugna ännu så länge.

Härtill svarade de, att detta kunde väl vara sant, så länge bönderna stridde mot herrarne, men att när nu bönderna sjelfve börjat gå herrarnes ärenden och sjelfva uppgöra mera tryckande härordningsförslag än desse, så vore ingenting mer att lita på. Dessa emigranter syntes vara i goda omständigheter, och den ene berättade, att han ämnade i Amerika köpa sig jord för att derstädes få ett hem och ett skydd för sina barn, som han förgäfvos trott sig kunna finna i det gamla fosterlandet, der det ifrågasatta militäroket skulle nedtryeka folket vare sig i krig eller fred.

Jag har velat omtala detta verkliga och upprörande samtal, för att visa, att emigrationen verkligen har sin orsak i det af mig anförda förhållande eller i den ökade härordningstungan, som folket icke utan skäl befarar skall falla på det.

Herr vice Talmannen Ifvarsson: Det af Statsministern vid öfverläggningens början afgifna yttrande derom, att det säkerligen vore få, som hunnit fullkomligt sätta sig in i de föreliggande förslagen, har under öfverläggningen besannats, såsom man med skäl kunde

förmoda. Särskildt tyckes detta vara förhållandet med dem, som ifrå för indelningsverket; de hafva sannolikt icke tagit fullkomlig kännedom om förslaget till garantilag, hvilket enligt mitt förmenande innefattar uppslag till ett nytt indelningsverk. Jag vill därför rekommendera detsamma till genomseende. Det kan ju bända, att indelningsverkets vänner dermed finna sig tillfredsställda; något hvartill desto större skäl torde förefinnas, som jag icke hört någon af dem motsäga billigheten af kostnadernas utjemnande.

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts.)*

- Herr Emil Key: Jag hade icke tänkt begära ordet i dag, utan följa en gammal regel och låta Herr Jöns Rundbäck hafva fritt språk, men man har uppmanat mig att icke lemna ovederlagdt, att jag skulle, i ett bestämdt uppgifvet fall, hafva låtit komma mig till last en stor motsägelse, och en gång hafva förordat indelningsverkets bibehållande. Detta är alldeles icke sant och synes bäst just utaf det af Herr Jöns Rundbäck upplästa protokollet, nota bene, om det läses rätt och fullständigt. För öfrigt har Herr Jöns Rundbäck antagligen icke heller ordentligt läst den af honom anförda reservationen vid 1875 års Särskilda Utskotts betänkande lika litet som de *nu* ifrågavarande grunderna för stamsoldatens tjänstetid, och om han också läst, har han bestämdt icke förstått någondera, ty annars kunde han icke rimligtvis påstå att yrkandet: minst 6 års tjänstetid och att, om soldater ej erhållas, alternativt lönens höjning, tills folk erhöles, eller tjänstetidens ökande till 10 år, skulle vara »alldeles detsamma» som nu ifrågasatta tjänstetid för soldaten från 2 till 6 år. Det är nemligen tjänstetidens längd och det långvarigare sysslolösa kaseranderandet, som kännetecknar den värfvade soldatesken, *så ordnad* sämre i moraliskt hänseende än den indelta.

Det är endast detta jag velat anföra och har för öfrigt icke något att tillägga till hvad Herr Jöns Rundbäck yttrat angående folkskolelärares betryckta ställning m. m. Jag vet nog, att de hafva mycket att bestyra, men det hafva klockarne också.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats slutad, blef den förevarande Kongl. propositionen jemte de yttranden, som i anledning af densamma nu afgifvits, hänvisad till det af Riksdagen beslutade Särskilda Utskottet.

Till samma Utskott hänvisades derpå Kongl. Maj:ts proposition angående de grunder, som under ny härordning böra tillämpas i afseende å härens aflöning, underhåll och beklädnad.

Efter föredragning vidare af Kongl. Maj:ts proposition, med förslag till lag om sjöförsvaret, anförde

Herr O. B. Olsson: Herr Talman, mine Herrar! Jag skall icke orda något om den särskilda mening, som jag haft inom sjöförsvarskomitén rörande §§ 27 och 28 i den föreslagna beväringlagen, alldenstund jag jemte en annan reservant uttryckt denna mening i en särskild reservation. Det är alltså icke af denna orsak som jag begärt ordet, utan därför att Kongl. Maj:t, oakadt en ovanlig enhällighet i beslutet inom komitén, på förslag af chefen för Sjö-

Remiss af försvarsdepartementet, gjort åtskilliga förändringar i dessa beslut, hvarigenom grunderna till sin hufvudsakliga del blifvit rubbade.

Kongl. propositionen.
(Forts.)

Oaktadt sjöförsvarskomitén tillstyrkt en tillökning uti sjöofficerrarnes antal med icke mindre än 25 stycken, har likväl chefen för Sjöförsvarsdepartementet i den Kongl. propositionen yrkat en ytterligare tillökning med 10 officerare, hvilka skulle utgöras af: 1 flaggman, 2 kommandörkapten, 6 kapten och 1 löjtnant. Departementchefen har också uttryckt den mening, som äfven blifvit af Kongl. Maj:t accepterad, att icke mindre än 17 af de gamla kaptenerna skulle uppflyttas i förste kaptenens lönegrad för att derigenom få en likhet mellan första och andra klassens lönegrader i Kongl. flottan och armén. Det oaktadt förefinnes en olikhet emellan antalet kapten och nummerstyrkan hvad beträffar de nya organisationsförslagen inom dessa corpser, nemligen att i härordningsförslaget finnas till ett mobiliseradt regemente med en nummerstyrka af 2,496 man upptagna endast 12 kapten; äfven har departementschefen föreslagit, att 11 underlöjtnanter skulle uppflyttas till löjtnanter i första lönegraden.

Chefen för Sjöförsvarsdepartementet säger mycket naivt, att några ökade kostnader icke vore förenade med anskaffandet eller uppflyttningen i en högre lönegrad af dessa officerare, ty det kunde ske på det sätt, att man använde en del af det anslag, som Kongl. Maj:t fått till sin disposition i afseende på den permanenta reservstaten, nemligen 114,000 kronor. Men jag hemställer emellertid, om man icke kan i viss mån och till och med fullständigt säga, att dessa 114,000 kronor, ehuru de äro ställda till Kongl. Maj:ts disposition, äro att anse såsom statsmedel. Det är ju alldeles tydligt och klart att, om en organisation af sjöförsvaret en gång kommer till stånd, dessa indragningsstater helt och hållet skola försvinna, och då skola dessa medel användas såsom vanliga statsmedel, utan att Kongl. Maj:t har rätt att ensam disponera öfver desamma.

Till följd af den stora tillökning i officerarnes antal, som blifvit föreslagen dels af sjöförsvarskomitén och dels af Kongl. Maj:t, skulle detta antal uppgå till icke mindre än 175 stycken.

Jag vill endast erinra om att i den danska marinen, som är erkänd att vara duglig och den svenska öfverlägsen, finnas icke mer än 121 officerare. Antalet af regementsofficerarne der står dessutom i mycket lägre förhållande till öfriga officerare, än hvad förhållandet är hos oss. Hos oss hafva vi kommandörer och kommandörkapten af 1:sta och 2:dra klassen; i Danmark kallas de med ett gemensamt namn kommandörer, och äro dessa fördelade på tre klasser eller ungefär så som här. Men nu är förhållandet mellan regementsofficerare och öfriga officerare i Danmark såsom 1 till 8, hos oss deremot är samma förhållande såsom 1 till 5,5.

Chefen för Sjöförsvarsdepartementet har dessutom tillstyrkt tillsättandet af en underingeniör. Jag skall bedja att få erinra derom, att vid 1876 års riksdag den dåvarande chefen för Sjöförsvarsdepartementet inkom med en så kallad promemoria till Kongl. Maj:t, hvilken sedermera öfverlemnades till Riksdagen, deri fans upptagen en storartad plan för flottans nybyggnad och underhåll, så

storartad att kostnaderna uppgingo till 54 millioner, och att det årliga byggnadsanslaget skulle för denna flotta uppgå till 2,300,000, och det årliga underhållsanslaget till 1,200,000 kronor. Men oakadt denna storartade plan ansåg den dåvarande chefen för Sjöförsvarsdepartementet någon tillökning i afseende på ingenjörerna icke vara behöflig; och kunde den icke vara af behovet påkallad, då fråga var om införande af denna plan, som afsåg att bygga »ramar» eller stora fartyg; så bör — tyckes det mig — så mycket mindre komma i fråga att nu göra någon tillökning i afseende på ingenjörernas antal, och denna min mening har delats af sjöförsvarskomitén, ehuru den till en början till och med var betänkt på att nedsätta ingenjörernas antal, helst som byggandet af de föreslagna större pansarbåtarne icke kommer att ske på flottans stationer och i dess verkstäder, utan på andra varf, hvadan för detta ändamål helt säkert ingenjörerna icke kunna komma att tagas så mycket i anspråk.

Endast i förbigående vill jag hafva anmärkt, att det Kongl. förslaget upptager tvenne sekreterarebefattningar utöfver hvad sjöförsvarskomitén ansett vara erforderligt.

Beträffande flottans stam, skulle den, enligt sjöförsvarskomiténs förslag, bestå af 2,500 man. Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförsvarsdepartementet anser åter, att stammen bör utgöras dels af matroskompanier af tillsammans 1,000 mans styrka, hvilka skulle ligga i ständig tjänstgöring vid stationerna — med andra ord, att de för närvarande till 825 man uppgående matros-, eldare- och handverkskompanierna skulle ökas med 175 nummer — dels af en utaf 3,000 man bestående corps, benämnd sjömans- och befästnings-trupper.

För min del tror jag först och främst, att denna stora tillökning i sjötruppernas antal är alldeles öfverflödigt och att den kommer att blifva betydligt dyrare, än hvar till densamma af Kongl. Maj:t beräknats. Vidare, hvad särskildt angår sjömans- och befästningstrupperna, är här föreslaget, att elfva kompanier af dessa skulle tjänstgöra 4 månader om året, och de öfriga tolf kompanierna ligga i tjänstgöring ett helt år i svit och sedermera vara fria under två ar. Jag hemställer nu, om det kan vara lämpligt att ställa flottans manskap på så olika stadier i afseende på tjänstgöringstiden! För mig åtminstone synes det alldeles klart, att detta måste utfalla ogynnsamt för sjömans- och befästningstrupperna, emedan den för dem sålunda bestämda oregelbundna tjänstgöringen måste i hög grad förminska utsigten för dem att avancera till förhandsmän. Härtill kommer ytterligare, att sjömans- och befästningstrupperna skulle värfvas för icke mindre tid än 10 år. Jag frågar eder, mine Herrar, hurudan reserv man under sådant förhållande och med hänsyn till gränsen för värnpligtsåldern kan hafva att vänta sig! Jag antager att anvärfningen i allmänhet eger rum vid tjuguar års ålder. Vid kapitulationstidens utgång är mannen trettio år, och då återstå för honom endast två år att tillhöra reserven! Och vidkommande dem, som icke taga värfning förr än vid 21 eller 22 års ålder, ställer sig förhållandet ändå sämre för reserven. Sjöförsvarskomitén hade tänkt sig en kapitulationstid af 2 år, samt att de vid kompanierna an-

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts.)*

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.*

(Forts.)

tagna personer, som under loppet af denna tid icke förvärfvat sig så mycket insigter och duglighet, att de kunde komma upp till 2:dra sjömansgraden, icke finge anvärfvas å nyo. Genom en sådan afgång efter tvenne års ständig tjenstgöring skulle flottan få en krigsduglig reserv att i farans stund tillgå. Icke är det väl meningen att ställa till med ett ståtligt landt- och sjöförsvär för *fredens* skull, utan för *krigets!*

Det är på dessa grunder som jag anser Kongl. Maj:ts förslag i väsentliga delar sämre än det af sjöförsvarskomitén framlagda. Dessutom äro i det senare helt andra principer öfvervägande, nemligen först att man med flottans stam och beväring skulle närma sig värnpligtssystemet. Nu har detta genom Kongl. Maj:ts förslag väsentligen, ja, jag kan nästan säga, helt och hållet förfelats. Vidare har sjöförsvarskomitén tänkt sig ett närmare samband mellan marin- och handelsflottan, genom att den förstnämnda rekryterades af manskap, som vore inskrifvet vid sjömanshusen, samt att det manskap, som afginge från marinen, skulle åter öfvergå till handelsflottan. Detta har också helt och hållet förfelats.

Af den Kongl. propositionen skulle framgå, att det der innehållna förslaget vore betydligt billigare än det af sjöförsvarskomitén framlagda, i det nemligen Kongl. Maj:ts förslag endast med 76,000 kronor öfverstiger den nuvarande staten för flottan, under det att Sjöförsvarskomiténs förslag slutar å en till 256,000 kronor, i rundt tal, uppgående högre summa än nyssnämnda stat. Detta kommer sig helt enkelt deraf, att man vid beräkningarne utgått från olika grunder. Jag ber att få upplysa om huru härmed förhåller sig. Af Marinförvaltningens till Kongl. Maj:t afgifna och af Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförsvarsdepartementet äfven åberopade utlåtande i ämnet framgår, att Marinförvaltningen verkligen beräknar, att kostnaderna för flottans behof efter den nya organisationen komme att endast med 76,000 kronor öfverstiga de nuvarande utgifterna å den ordinarie staten. Men en närmare granskning af sagde beräkning gifver snart vid handen, att det Kongl. förslaget skenbart större prisbillighet till en del uppkommit endast derigenom, att Marinförvaltningen med stöd af 1881 års markegångspris uppfört kostnaden för båtsmanshållet med ett belopp, som är 75,000 kronor lägre än det hvartill sjöförsvarskomitén, med ledning af skattekomiténs förslag, ansett densamma böra antagas. Marinförvaltningen har derjemte upptagit såsom kostnad för personalen åtskilliga ersättningar för öfverskridna förslagsanslag med 141,000 kronor. Om denna post, som icke finnes i riksstaten och som sjöförsvarskomitén för den skull icke kunnat beräkna, sammanlägges med slutsumman, så blir det till favör för komiténs förslag, hvilket i allt fall blir billigare.

Kongl. Maj:t har i sin proposition yttrat att de kostnader, hvilka under öfvergångstiden erfordrades för genomförande af den nya organisationen enligt Kongl. Maj:ts förslag, skulle understiga de kostnader, sjöförsvarskomiténs beräkningar för samma tid upptoge. Det kan väl hända, och jag vill hvarken medgifva eller bestrida detta förhållande. Sjöförsvarskomitén har dock uppgjort en särskild stat för hvarje år under öfvergångstiden, och deraf kan tydligt ses huru

förhållandena komma att slå sig ut. I Kongl. Maj:ts proposition finnas deremot icke sådana stater, och man kan följaktligen icke veta huru det stämmer tillsammans. För min del skulle jag anse det vara till och med nödvändigt, att sådana stater varit det Kongl. förslaget följaktiga på det den verkliga kostnaden för detta förslag måtte för en hvar blifva synlig och icke endast bero på uppgifter, som kunna härleda sig från andra beräkningsgrunder än dem sjöförsvarskomitén utgått ifrån. Ett faktum är det emellertid, att de af sjöförsvarskomitén beräknade kostnader under öfvergångstiden icke skulle öfverstiga de 15 årens sammanlagda normalstater, utan lemna ett öfverskott till belopp af 53,000 kronor, och detta fastän vi skulle hafva byggt kaserner för 1,100,000 kronor äfvensom utrusta kasernskepp och inreda logement å Kungsholms fästning för hysande af beväring.

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts)*

Beträffande de flottan tillhörande värnpligtige, hvilka af sjöförsvarskomitén blifvit beräknade till ett antal af 1,500 man årligen, har Kongl. Maj:t föreslagit att endast 500 man borde öfvas om året, men att de öfriga skulle erhålla befrielse från vapenöfning i fredstid, under antagande att de vid början af värnpligtsåldern skulle varit i sjömanshus inskrifna minst 4 år och derunder minst 12 månader utöfvat sjötjenstgöring å utrikes ort. Jag lemnar derhän huru detta kan komma att i verkligheten slå sig ut. Det kommer att bero på, om så många personer låtit inskrifva sig i sjömanshus vid 16 å 17 års ålder och derefter haft anställning under 12 månader i utrikes sjöfart, att icke flere än 500 man af beväringen för året återstå, som icke uppfyllt dessa vilkor för befrielse från vapenöfning. Detta är icke så lätt att bestämma på förhand, och jag vill nu icke inlåta mig derpå. Men hvad jag med desto större accent fäster mig vid, det är att det icke kan vara fullt riktigt att en del af landets ungdom, som befinner sig i beväringensåldern, skall alldeles fritagas från beväringensöfningarne, under det att alla andra, som äro i samma åldersperiod, måste underkasta sig denna skyldighet. Skulle det emellertid, hvad beträffar kostnaden, icke vara till stort gagn för sjöförsvaret att årligen öfva det antal värnpligtige, som komitén beräknat, så är det alldeles riktigt att Kongl. Maj:t inskränker detta antal.

Sjöförsvarskomitén har dock varit af en annan tanke och trott att det i farans stund skulle vara bättre att hafva tillgång på en någorlunda öfivad beväring än en sådan till större delen icke alls öfvad. Under detta senare förhållande bör bemälda komiténs kostnadsförslag i denna del beräknas cirka 100,000 kronor billigare än Kongl. Maj:ts förslag.

Härtill kommer, att sjöförsvarskomitén beräknat kostnaden för utbildning af reservbefäl och underbefäl.

Man finner deremot icke af den Kongl. propositionen, att något sådant nu blifvit ifrågasatt, men Kongl. Maj:t har sagt att till reservbefäl skola först och främst tagas officerare som erhållit afsked med pension, men fortfarande hafva tjenstgöringsskyldighet. Denna tjenstgöringsskyldighet eger väl dock endast rum i land. Derjente har påräknats reservbefäl och underbefäl, som är på indragnings- eller reservstaterna; men när dessa stater icke mera finnas, som en gång

Remiss af Kongl. propositionen. måste inträffa, då är denna källa för reservbefäls erhållande för alltid utsinad.

(Forts.)

Äfvenledes är af Kongl. Maj:t föreslaget, att lotsbefälet skulle utgöra reservbefäl och underbefäl. Jag har mig icke bekant, huruvida detta lotsbefäl är exerceerad befäl, om det deltagit i exercisen vid marinen och på krigsfartyg. Jag betviflar visst icke att de äro skicklige sjömän, men dermed lära icke alla fordringar för ett befäl vara vunna, utan det bör väl äfven innehafva förfarenhet i kanon-exercis och dylikt. Skulle nu emellertid så vara, att detsamma eger de kvalifikationer som erfordras för att vara befäl eller underbefäl å ett krigsfartyg, då förfaller naturligtvis min erinran i denna del.

I den Kongl. propositionen sägs, att Kongl. Maj:t kan konstituera till reservbefäl och reservunderbefäl hvilka han, när så finnes nödigt, behagar. Detta är nu allt godt och väl, men dock under den förutsättningen, att det skall finnas några lämpliga personer att dertill konstituera; ty i annat fall är den härutinnan angifna utvägen icke af stort värde.

En ytterligare kostnad, som komme att ligga i Kongl. Maj:ts förslag, i fall det skulle vinna Riksdagens bifall, är pensioneringen för de tio officerare, hvarmed antalet enligt Kongl. Maj:ts förslag öfverstiger sjöförsvarskomiténs. Dessas *aflöning* är naturligtvis beräknad, men pensioneringen är icke beräknad, och den kommer till såsom ett plus.

Slutligen har Statsrådet och Chefen för Sjöförvarsdepartementet ansett sig böra i åtskilliga väsentliga delar frångå den uppställning af anslagen å femte hufvudtiteln, som komitén föreslagit. Syftet af komiténs förslag har varit att under gemensamma anslag sammanföra utgifter som äro af samma natur, med fränskiljande dervid från åtskilliga anslag af sådana utgifter, hvilka för det med anslaget angifna ändamål kunna anses fullkomligt främmande. Och att sådana anslag finnas, torde vara lätt att uppvisa. Så t. ex. anslaget till flottans nybyggnad och underhåll. Å detta anslags utgiftskonto finnas upptagna en post »till varfspolis» på 22,100 kr:or, en annan post, slutande å 40,972 kronor 72 öre; vidare följande utgiftstitlar: »till båtsmän för bevaknings- och ordonnanstjänst, arletare anstälde vid upplagda fartyg samt för biträde vid departementschefskontor, vid förråd och besigtningar, aflöning för permitterade, sjuke, skadade och arresterade daglönare samt begravningshjelp, äfve som till underofficerskorpraler, tjänstgörande såsom pumpvakt, nattpiket i telegrafornet m. m.» vidare »inquarteringspenningar till sjömanscorpsen», »nyanskaffning af inventarier i skeppsgossekasernen», »underhåll af inventarier i kaserner, vakter och arrester», »instrument och böcker för varfsdepartementen», »ingenjördepartementets underbefälsskola», »tomthiresersättning till Skeppsholms församling» o. s. v.

Då man å ett anslag i riksstaten, som är afsedt endast för flottans nybyggnad och underhåll, kan uppföra poster till så väsentligt olika ändamål, då kan jag för min del icke i någon den ringaste mån biträda hvad Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförvarsdepartementet uttryckt, då han har uttalat den mening, att med de små förändrin-

gar, som sjöförsvarskomitén vidtagit i fråga om anslagens uppställning och anslagsrubrikerna, det icke skulle vara skäl att ändra bokföringen i detta hänseende.

Jag skall nu icke upptaga herrarnes tid längre utan slutar härmed mitt anförande med anhållan, att detta mitt yttrande må åtfölja den Kongl. propositionen till det Särskilda Utskott, som skall behandla densamma.

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts.)*

Friherre Stackelberg. Då jag varit ledamot af sjöförsvarskomitén och undertecknat dess betänkande utan reservation, torde det vara tydligt att jag, åtminstone i de hufvudsakliga punkterna, skall vara öfverens med komitébetänkandet. Bland hufvudpunkterna och kanske såsom den förnämsta bland dem räknar jag anskaffandet af flottans bemanning. I denna hufvudpunkt har emellertid komiténs förslag icke blifvit godkändt af Kongl. Maj:t, som antagit en helt annan grund för anskaffningen af bemanningen. Komitén har utgått från den synpunkten, att, på få undantag när, inga andra skulle vara värnpligtige vid flottan än sjömän, d. v. s. sådane som voro inskrifne vid sjömanshus.

Vidare skulle flottans stamtrupp vara af alldeles homogen beskaffenhet och rekryteras dels från de värnpligtige och dels från skeppsgossecorpsen. Komitén har tillagt »eller jemväl på annat lämpligt sätt» för den händelse förstnämnda källor skulle tryta. Stammen har af komiterade beräknats till 2,500 man, och de värnpligtige, som årligen skulle inkallas till öfningar vid stationerna, till 1,500 man. Värnpligtige, som ingå i stammen, antagas på två år, men kunna vid utgången af denna tid rekapitulera. Af de 2,500 man, som utgjorde stammen, skulle — så föreställer jag mig — kanske 100 af de bästa flera gånger rekapitulera. Bland de öfrige deremot skulle omsättningen blifva lifligare. Sedan desse tjenat i stammen 2, 3 eller 4 år, utgå de från flottan, men äro dock, när krig bryter ut, tillgänglige och fullt duglige till sjökrigstjenst. Endast på det vilkor kunde stammen sättas ned till 2,500 man, att man, i händelse af behof, bland de värnpligtige åter finge manskap som flera år tjenstgjort vid stammen. Under alla förhållanden fördelaktigt, torde detta vara så mycket angelägnare, då öfningstiden i fredstid för de värnpligtige inskränker sig till 90 dagar. Vid flottan äro vi i det hänseendet lyckligare än vid armén, att våra värnpligtige, som tagas från sjömanshusen, äfven genom sitt yrke i fredstid i viss mån uppföra sig för den tjenstgöring de skola bestrida, när krig utbryter. Med komiterades förslag bryter det Kongl. förslaget i flera fall. Af stam, till beskaffenhet motsvarande den af komiterade föreslagna, upptager det Kongl. förslaget endast 1,000 man, men ifrågasätter derjemte en stam af helt annan art, beräknad till 3,000 man, hvilka skulle anvärfvas för en tid af 10 år. En så hastig omsättning, som genom komiterades förslag skulle åvägabringas inom stammen, komme icke att ega rum inom den stam, Kongl. Maj:t föreslagit. Den del af densamma, som är ämnad att förläggas i landsbygden, komme säkerligen att, likasom båtsmännen nu, intaga en underordnad ställning till den öfriga delen af sjömanscorpsen, och egde föga utsigt till

Remiss af Kongl. propositionen.
(Forts.)

befordran. Det värsta är likväl att denna stam, ehuru talrikare än den komitén föreslagit, likväl till följd af den långa kapitulations-tiden icke lemna den omsättning, som är så nödvändig, då man bygger på allmän värnpligt.

Vidare hafva komiterade föreslagit, att *alla* värnpligtige skola hvarje år inkallas till tjenstgöring under fredstid, men Kongl Maj:t deremot att af detta antal, som af komiterade beräknas till 1,500 man ärligen, endast en del eller 500 man skulle öfvas under fredstid. Återstående 1,000 man befrias från fredsöfningar. Jag kan icke rätt inse, hvarför en del af Sveriges befolkning i detta fall skall vara anorlunda lottad än de öfriga. Det är visserligen en sanning, att, enligt 1812 års värnpligtslag, de vid sjömanshus inskrifne värnpligtige nu äro fria från alla öfningar under fredstid; men för denna befrielse lemna de icke obetydligt vederlag; under det att andra äro värnpligtige i 5 år, äro dessa värnpligtige i 15 år eller till 35 års ålder. Enligt Kongl. Maj:ts förslag lemna de från fredsöfning fritagne icke något sådant vederlag. De äro icke värnpligtige längre än andra; men hafva emellertid den förmånen att icke behöfva utdögå vapenöfning i fredstid, endast de varit inskrifne i sjömanshus minst 4 år och derunder minst 12 månader haft anställning i utrikes sjöfart. Denna bestämmeelse föranleder utom dess den frågan: då värnpligtig, som uppfyllt nyssnämnda vilkor, är fri från all vapenöfning under fredstid, hvarför skall icke den, som varit inskrifven i sjömanshus blott 3 år, men derunder idkat 24 månaders utrikes sjöfart, komma i åtnjutande af samma förmån?

Jag undrar om icke skälet till afvikelsen från komiterades förslag hufvudsakligen är farhågan att icke få tillräckligt antal folk. Ett förslag, likartadt med det kongliga, var under öfverläggning inom komitén, men vi frångingo detsamma och enade oss om det som komitébetänkandet innehåller, emedan vi icke hyste någon fruktan — åtminstone icke jag för min del — att en stam af 2,500 man icke skulle kunna rekryteras på det sätt, komiterade föreslagit. Som herrarne finna, hafva komiterade icke heller ifrågasatt någon som helst särskild garanti för fyllandet af flottans behof af manskap. Jag håller före, att man i allmänhet hyser alltför stor misstro beträffande möjligheten att förmå vårt sjöfolk att ingå i stammen eller att underkasta sig öfningar under fred. Man har i detta fall visserligen ingen erfarenhet, på hvilken man kan bygga, och till följd deraf skulle ju ock farhågan i viss mån kunna vara berättigad. För min del anser jag dock detta folk vara lika laglydigt som något annat, och min öfvertygelse är att, derest en värnpligtslag bjöde att sjömän, som uppnått 21 års ålder, skulle inställa sig till vapenöfning, desse icke mer än andra skulle undandraga sig ett sådant lagbuds fullgörande. Märkvärdigt förefaller det mig, att vårt sjöfolk i detta afseende skall hafva sämre rykte om sig inom landet än utom detsamma. Kändt är, att svenske sjömän utomlands anses vara särdeles laglydiga, och därför äro de också mycket eftersökta.

Kongl. Maj:ts förslag beträffande sjöförsvaret bryter med komiterades förslag. Men icke nog dermed. Enligt mitt förmenande bryter det äfven med Kongl. Maj:ts eget förslag till härordning. Och

deri ligger, i min tanke, den största faran. I denna del kan jag alltså icke biträda det Kongl. förslaget. Jag har velat säga detta, ehuru väl det kunnat vara öfverflödigt, då, såsom jag nyss nämnde, min åsigt finnes förvarad i komiterades betänkande.

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts.)*

Herr Lindmark: Till en början ber jag att få nämna, att jag skall yttra mig helt kort, då jag icke anser det lämpligt att nu ingå i någon detaljerad granskning af det föreliggande förslaget.

Med anledning af det klander, som af den siste talaren anfördes mot det af Kongl. Maj:t föreslagna sättet för anskaffande af det för flottan erforderliga manskap, ber jag endast att få erinra att min från hans afvikande åsigt finnes förvarad i ett särskildt uttalande till sjöförsvarskomiténs protokoll. Jag var nemligen inom komitén den som ifrigast stred för en stamorganisation, byggd på enahanda principer som Kongl. Maj:ts förslag.

Då man här, till förringande af detta förslag, klandrande söker framställa, att Kongl. Maj:ts förslag icke är byggt på den allmänna värnpligtens grund, hvilket deremot skulle vara fallet med sjöförsvarskomiténs förslag, så vill jag fråga, om icke de nu framlagda förslagen just äro ett försök att komma ifrån den allmänna värnpligten som grund, för att i stället bygga försvaret på grundvalen af en legd stamtrupp. För min del kan jag icke fatta förslaget annorlunda, och allt tal att man i Kongl. Maj:ts proposition om sjöförsvaret gått ifrån den allmänna värnpligten som grundval är sålunda endast en tom fras. Jag tillåter mig äfven fästa uppmärksamheten derpå, att man vid anskaffandet af trupper för armén och flottan måste följa olika principer, och under sådana förhållanden synes det vara oklokt att bryta med ett system, som man redan pröfvat och funnit allt mer och mer vara mäktigt af utveckling. Jag har derfor ansett det vara angeläget att anknyta anskaffandet af behöfliga stamfyllnaden för flottan till vår nuvarande båtsmansinstitution, som på senare tiden betydligt utvecklats sig både i afseende å duglighet och pålitlighet och hvilken jag därför alltid sökt taga i försvar i denna Kammare. Visserligen har man hört sägas, att man på detta sätt skulle få två olika kategorier af manskap, af hvilka den ena skulle komma att af den andra ses öfver axeln. För min del är jag öfvertygad, att man i det afseendet icke behöfver hysa några farhågor; numera får nemligen båtsmannen i det närmaste lika god och praktisk uppfostran som matrosen, och detta gör att matrosen icke heller, såsom kanske förr varit fallet, vågar spelar öfversittare mot båtsmannen.

I fråga om sjöbeväringen, så torde äfven komiténs ledamöter erinra sig, att vi yrkesmän alltid påstodo, att införande af allmän värnpligt med 90 dagars öfning icke skulle blifva till något gagn för sjövapnet, utan snarare en tunga, då derigenom mycken nyttig arbetskraft komme att onyttigt förspillas på ett arbete, som icke lemnade motsvarande resultat.

Min öfvertygelse är också, att den af komitén föreslagna stau af 2,500 man — som dock i sjelfva verket kommer att blifva ännu

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.*
(Forts.)

fåtaligare, enär 250 man af manskapet af ekonomiska skäl ständigt måste permitteras — skulle blifva otillräcklig. Tillika vill jag erinra, att inom komitén man ganska allmänt var ense om önskvärdheten och behöfvat af att antalet officerare höjdes till 175, och att det endast var den dryga kostnaden för den af komitén föreslagna stamorganisationen som gjorde, att flertalet inom komitén sedermera bestämde sig för den lägre siffran.

För öfrigt tror jag mig veta, att Kongl. Maj:t öfver komiténs förslag hört vederbörande sakkunniga myndigheter, och att det delvis är på grund af deras yttranden, som ändringarne vidtagits; och för min del kan jag icke annat än till Kongl. Maj:t hembära min tacksamhet för de ändringar, som vidtagits i komiténs förslag beträffande officersantalet, stammanskapet och beväringen.

Friherre Lejonhufvud: Jag skall endast med några få ord förlänga dagens protokoll. Jag vill nemligen endast såsom min åsigt uttala, att Kongl. Maj:t synes mig hafva träffat ett synnerligen godt sätt för anskaffande af flottans manskap, och att Kongl. Maj:ts förslag derföre är komiténs vida öfverlägset.

Herr af Trolle: Vid denna sena timme skall jag icke upptaga Kammarrens tid med att i detalj besvara de anföranden, som tvenne af sjöförsvarskomiténs ledamöter här haft. Det är helt naturligt, att desse försvara de åsichter, som de inom komitén gjort gällande, då deremot jag, som icke haft äran tillhöra denna komité, icke är bunden af några förut uttalade åsichter. Jag vill emellertid endast nämna, att jag såsom tillhörande flottan anser det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget mycket väl tillfredsställa de fordringar, som jag för min del har på ett godt och tidsenligt sjöförsvär, äfven hvad bemanningen beträffar. Och likaledes anser jag att Kongl. Maj:t på ett särdeles lyckligt sätt inom denna så att säga fixerade summa af 7,000,000 kronor löst detta problem, då vi, enligt Kongl. Maj:ts förslag, hafva att för flottan påräkna en stark och vid alla tillfällen tillgänglig stam, under det att komiterade föreslagit en stam, som till stor del icke komme att vara till hands, när den behöfdes. Äfvenså anser jag Kongl. Maj:ts förslag ega ett stort företräde framför komiterades deruti, att, då dessa bestämt officerarnes antal till en siffra, som hvar och en måste finna alltför låg, Kongl. Maj:ts förslag möjliggör en tillökning i detta antal, en tillökning som jag anser vara desto mera behöflig, som man icke beräknat att hafva några officerare i reserv i händelse af en mobilisering af flottan. Slutligen har Kongl. Maj:ts förslag den fördelen, att man i följd af dess sätt att ordna stammen icke, såsom komiterade ansett nödigt, behöfver inom denna begränsade summa af 7,000,000 kronor söka göra en mängd indragningar så väl med afseende å personalen som med afseende å aflöningen både åt officerarne och åt manskapet.

Då jag således är af den åsigt att, Kongl. Maj:ts förslag i många afseenden eger betydliga fördelar framför komiterades, är det min önskan, att det förra förslaget måtte vinna framgång.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren hänvisade den föreliggande Kongl. propositionen till Särskilda Utskottet, dit de i anledning af samma nådiga proposition nu afgifna yttranden jemväl skulle öfverlemnas.

*Remiss af
Kongl. pro-
positionen.
(Forts.)*

I fråga om Kongl. Maj:ts proposition, angående afskrifning af grundskatten samt af rustnings- och roteringsbesvärerna m. m., hvilken dernäst föredrogs, yttrade

Herr A. P. Lind: Jag ber endast få erinra så väl Kammaren som det blifvande Särskilda Utskottet, att bland grundskatterna äfven förekommer en som kallas landskyld. Denna finner jag ingenstädes omnämnd i den Kongl. propositionen, och äfven i skattekommitténs förslag finnes den antydd endast med några få ord. Landskylden förekommer i Skåne och Blekinge, men i synnerhet i Bohuslän, der den från ganska många hemman utgått till åtskilliga prester och kyrkor, både fjernare och närmare belägna. Jag hoppas därför, att om någon allmän afskrifning af öfriga grundskatter kommer till stånd, det Särskilda Utskottet icke må underlåta att jemväl taga i öfvervägande frågan om denna grundskatts afskrifvande.

Vidare anfördes icke. Den ifrågavarande Kongl. propositionen jemte Herr Linds i anledning deraf nu afgifna yttrande hänvisades till Särskilda Utskottet.

Derpå föredrogs och hänvisades till Bevillnings-Utskottet Kongl. Maj:ts propositioner:

med förslag till förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst;

med förslag till förordning angående stämpelafgiften;

med förslag till förordning angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter;

angående nedsättning i lastpenningarne; och

angående förhöjning i bränvinstillverkningskatten.

Följande Kongl. propositioner hänvisades till Lag-Utskottet, nemligen:

med förslag till ändringar i förordningarne om kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad, om kommunalstyrelse i Stockholm och om landsting;

med förslag till ändringar i stadgan angående skjutsväsendet;

med förslag till ändringar i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 Mars 1862 samt i förordningen om kyrkostämma äfvensom kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 November 1863;

med förslag dels till ändringar i stadgan angående folkundervisningen i riket den 20 Januari 1882, dels ock till ändrade bestämmelser om grunderna för utgörande af afgifter till folkskoleväsendet i Stockholm; och

om ändring af 33 § i förordningen angående fattigvården den 9 Juni 1871.

Till Bevillnings-Utskottet hänvisades Kongl. Maj:ts proposition, om ändring i Kongl. kungörelsen angående kurhusafgiftens upphörande och införande af en allmän sjukvårdsafgift, den 26 Augusti 1873.

Derefter skedde hänvisning till Lag-Utskottet af Kongl. Maj:ts propositioner:

angående ändring af bestämmelserna för utgörande af vinören inom församlingarne;

med förslag till förordning angående förlagsinteckning och i sammanhang dermed erforderliga författningar;

med förslag till förordning angående skyldighet för ny egare af jord att svara för utflyttningsbidrag m. m., som vid laga skifte blifvit bestämdt;

med förslag till förordning angående ansvar för vissa af fiskare i Nordsjön begångna förbrytelser; och

med förslag till förordning angående tillsättning af pastor primarius i Stockholm.

Slutligen föredrogos och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts propositioner:

angående anslag till godtgörande af kostnaderna för Sveriges deltagande i en internationel utställning af grufmateriel m. m. i Madrid samt en internationel fiskerieställning i London;

angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar;

angående anslag till inköp af jernvägen emellan Söderhamn och sjön Bergviken samt denna jernvägs ombyggnad och utsträckning å ena sidan till Kihlafors och å andra sidan till Stugsundet; samt

angående afsöndring af jord från indragna militieboställena Götala N:is 1 och 2 i Skaraborgs län samt Lilla Okna N:o 2 och Båraryd Östergården N:o 2 i Jönköpings län.

§ 4.

Föredrogos och lades till handlingarne Kongl. Maj:ts nådiga skrivelser till Riksdagen:

1:o i anledning af en vid sistförflutna riksdag beslutad lagförändring; samt

2:o) med tillkännagifvande att Kongl. Maj:t förordnat Statsrådet m. m. Johan Henrik Lovén att under innevarande riksdag utöfva den befattning med riksdagsärenden, som, enligt § 46 af Riksdagsordningen, tillkommer en ledamot af Statsrådet;

och skulle underrättelse om sistberörda nådiga skrifvelses innehåll meddelas vederbörande Utskott samt de ledamöter, som hafva inseende öfver Riksdagens kansli.

§ 5.

Anmäldes motioner af:

Herr *C. J. Svensén*:

N:o 90, angående ändring i § 87 2 mom. Regeringsformen,

samt Friherre *B. A. Leijonhufvud*:

N:o 91, angående förstärkningar uti Kongl. Maj:ts förslag till ny härordning.

Dessa motioner bordlades.

§ 6.

Herr *S. Ljunggren* erhöll ledighet från riksdagsgöromålen under 3 dagar från och med den 7 innevarande månad.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes Lag-Utskottets Utlåtande N:o 1, i anledning af verkställd granskning af Riksdagens justitiebudsmans embetsförvaltning.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.